

hláská **H**

ročník XX, 2009, č. 4

Příběh obrazu Dělení růží

Zlata Gersdorfová

Obraz Dělení růží je téměř neodmyslitelným symbolem jižních Čech. Zatímco samotné legendě o původu nejslavnějších starožitných českých rodů a s tím souvisejícím fenoménem uchování a předávání rodové paměti byl věnován dostatek pozornosti,¹⁾ výpovědi obrazu v rovině ikonografického pramene se nedostala téměř žádná pozornost, ačkoli se jedná o nejstarší známé vyobrazení, které nám může pomoci alespoň částečně osvětlit

vzhled českokrumlovského hradu před velkorysou přestavbou Viléma z Rožmberka, která je již dostatečně zachycena písemnými prameny.²⁾

Vzhledem k vyobrazeným stavebním prvkům lze předpokládat, že nejstarší obraz vzniknul v rozmezí let 1508 – 1560. Jak vypadal renesanční originál se dnes můžeme pouze dohadovat, většinu expozic jihočeských památkových objektů spojených s pány z růže zdobí

Dělení růží, olejomalba, 1848 Johann See (foto archiv autorky)

kopie obrazu z poloviny 19. století. V depozitáři Státního hradu a zámku v Českém Krumlově je však uložena ještě jedna kopie o více jak 200 let starší, pocházející z roku 1742, autorem je dle inventárního záznamu Antonín Streer. Spolehlivé zaznamenání obrazu s tímto námětem lze v případě Českého Krumlova v písemných pramenech datovat až do dvacátých let 17. století. Kolik bylo celkem obrazů s touto tematikou, dnes není jasné. Rovněž tak původní podobu jednotlivých obrazů či jejich kopií z inventárních záznamů jednotlivých panských sídel dnes není možno rekonstruovat.

Vlastnímu ději pověsti o dělení erbovních znamení rází mezi Vítkovy syny tvoří kulisu statky, které rodu náležely. Sice se jedná pouze o prostředí, v němž se děj odehrává, přesto je ale zajímavé srovnání vybraného objektu (tj. Českokrumlovského zámku) s jeho reálným historickým vývojem. Bereme-li tento obraz v rovině ikonografické pramene, shledáváme zde velké nepřesnosti, což je dáno ještě středověkou malířskou tradicí a jejímu specifickému vnímání a přizpůsobování skutečnosti; níže uvedený rozbor stavby se proto soustředil pouze na dominantní prvky, tj. největší hmoty Horního hradu. Vzhledem k dataci osazení vyobrazených architektonických prvků (arkýř na jižním průčelí zámku) obraz nevznikl dříve než v letech 1508 – 1513. Snad lze vzít v potaz dataci obrazu do poloviny 16. století, kterou uvádí

většina literatury s přihlédnutím k tehdy probíhajícímu sporu Viléma z Rožmberka s pány z Plavna o výsadní postavení mezi českou stavovskou obcí. V této době byla však rozvíjena zejména první rovina legendy o spříznění rodu Rožmberků s italským rodem Orsini a ne samotný akt dělení říší.

Za nejstarší část celého hradu je považován tzv. Hrádek, jednalo se původně o hrad bergfritového typu, základní typ šlechtických hradů, který se v nejstarším horizontu objevuje od druhé čtvrtiny 13. století. V písemných pramenech máme krumlovský hrad (?) doložen k roku 1253.³⁾ Někdy bývá za starší zmínku o existenci krumlovského hradu považována zmínka v autobiografické básni rakouského minnesängera Ulricha z Lichtensteinu Die Frauendienst, která je kladena do počátku 40. let 13. století a líčí pozvání na rytířský turnaj do země české na Krumlov („Ein ritterschaft in Behcim lan/ waer ze Krumbenowe genomen“⁴⁾). Zmínka se však nemusí bezpodmínečně vztahovat na Český Krumlov, přesvědčivější je zatím argumentace, že se zmínka váže k Moravskému Krumlovu.⁵⁾ Diskuse na toto téma není doposud uzavřena.

Dle příspěvků do diskuse o stavebně historickém vývoji hradu je snad možné sledovat analogii s hrady Rožmberk a Weitra, jejichž založení předchází polovinu 13. století a ze stavebního vývoje Horního hradu

v Českém Krumlově se objevila hypotéza, že hrad byl původně dvoujádrový (analogie s Rožmberkem) a stáří Horního hradu může být vyšší, než bylo doposud v literatuře uváděno. Tato domněnka vede k další hypotéze, že jádro Horního hradu je starší než Hrádek.⁶⁾ První písemné zprávy, které se bezpečně váží k objektu Hrádku pochází až z roku 1451 a je zajímavé, že již tehdy objekt sloužil jako sklad.

Zajímavé jsou i nálezy gotických omítek pod renesančními vrstvami zvenčí i uvnitř Hrádku, přičemž v interiérech nebyly dosud nalezeny zbytky nástěnných maleb, což by značilo, že stavba nenabyla reprezentativní charakter – je snad možné hovořit o jisté nedokončenosti stavby. Pro to by svědčily i výsledky dendrochro-

Pokus o rekonstrukci pohledu, který se mohl naskýtat malíři na krumlovský zámek v pol. 16. stol. z výšin nad dnešní Rybářskou ulicí (3D rekonstrukce)

nologií, které časově téměř souvisí s vyměněním pánů z Krumlova roku 1302 a nástupem Rožmberků, kteří snad dokončili starší započatou stavbu a sami začali budovat nové reprezentativnější a prostornější sídlo na skalním hřbetu západně od Hrádku, pokud snad již nebyl Horní hrad započat dříve, i když doposud odebrané vzorky pro dendrochronologické analýzy tuto tezi nepotvrzují a na Horním hradě nejsou ani žádné architektonické prvky, které by tak raný vznik stavby dosvědčovaly. Zajímavé je i komunikační schéma mezi prvním nádvořím a Horním hradem, které Hrádek ponechává zcela stranou.⁷⁾ Nálezy ostění oken a gotických omítek na severní straně Hrádku v podstatě vylučují, že by do Hrádku vedl vstup od severu z dnešního druhého nádvoří přes palácové stavení; jako nejpravděpodobnější varianta se jeví vstup z dnešního prvního nádvoří branou vedle bergfritu, tj. dnešním východním křídlem paláce Hrádku. V rámci rekonstrukce budovy další výzkumy budou následovat, ale již nyní je jasné, že Hrádek vznikl jako kompaktní stavba, která měla od počátku trojkřídlou dispozici (tj. nejen křídlo západní, ale i jižní a severní).

Patra původního gotického paláce byla na jině úrovni než dnes; o tom informují mimo jiné nálezy zazděných téměř čtvercových gotických oken s profilovaným ostěním odkrytých při restaurátorských pracích obnovy fasády. Za jeden z nejstarších stavebních prvků byl do-

posud považován nález zazděného okna s kamenným profilovaným ostěním odkrytého na západní nádvoří straně Hrádku v roce 1910 a považovaný za dílo vrcholné gotiky. Novější restaurátorské zprávy odkazují na mladší osazení tohoto okna.

Věž Hrádku má dnes půdorysnou základnu o průměru 11,2 m celkovou výšku 54,5 m, výška věže k ochozu je 24,6 m, což odpovídá čtyřem podlažím, která náleží gotickým fázím výstavby. Odebrané vzorky některých dřevěných prvků ukázaly, že dřevo na stavbu věže (1. – 3. podlaží) bylo skáceno mezi lety 1291 – 1313, gotickým je i podlaží čtvrté (20. léta 15. století). Na výše pojednaném obraze je možné spatřit podobu věže před tím, než nabyla tu současnou, kterou získala v devadesátých letech 20. století v rámci obnovy renesanční výmalby průčelí věže, která vznikla za přestavě v 80. letech 16. století dle projektu architekta Baldassare Maggi di Aroga. Podle odebraných vzorků dendrochronologie tuto podobu věž nabyla za přestavě Oldřicha II., kdy se přestavoval i celý Hrádek.⁸⁾

dova. Při srovnání s mladšími vedutami (konkrétně z roku 1660) však jižní stranu nádvoří uzavírá prostá zeď. Starší konstrukce (gotické a renesanční) se v prostorách Mincovny zatím nepodařilo a zřejmě ani nepodaří prokázat.

Nad střechou výše zmíněné budovy lze zpozorovat ještě jeden objekt; pravděpodobně se jedná o objekt brány, kterou se vcházelo na druhé nádvoří. V rámci sondáží během archeologického výzkumu byly odkryty pozůstatky konstrukce mostu tzv. kolébkového typu. Renesanční budova tzv. Buchalterie byla dostavěna východněji do prostoru původního příkopu mezi dva (?) pásy původního gotického opevnění. Vznik nalezeného východního úseku opevnění je snad možno nejpravděpodobněji položit do 2. poloviny 13. století a od tohoto se tudíž odvíjí i předpoklad souvislého opevnění celé plochy druhého nádvoří.¹⁰⁾

Avšak vzhledem k převýšení prvního a druhého nádvoří se autoři článku shrnující archeologický výzkum domnívají, odvolávajíc se na tvrzení Theodora Wagne-

Výřez z veduty zachycující Český Krumlov kolem r. 1660 – jedná se o jednu z nejstarších vedut zachycující kompletně celý objekt zámku (foto archiv autorky)

Na západní straně dnešního druhého nádvoří dle obrazu přiléhala k objektu Hrádku budova. Archeologické průzkumy⁹⁾ provedené v prostoru druhého nádvoří odkryly základy metalurgického pracoviště z přelomu 13. a 14. století. První zmínky o rožmberské huti jsou z roku 1475 v horním privilegii a jsou hojné ještě v průběhu 16. století. V průběhu 15. století s hutí patrně provozně souvisela i mincovna a nemusí být vyloučeno, že se jedná o objekt tohoto charakteru. Objekt nestál na základech dnešní budovy tzv. Mincovny, nýbrž byl situován více na sever. Na severní obvodové zdi eggenberské Mincovny byla archeologickým průzkumem doložena existence hradní obvodové zdi (toto lze ostatně zjistit přímo na místě ve sklepních prostorách budovy). Na obraze Dělení růží však na jižní straně není žádná hradba a jihozápadní stranu nádvoří uzavírá výše zmíněná bu-

ra, schwarzenberského archiváře a Emila von Hartenthala, stavebního ředitele, že v místě dnešní Buchalterie stávala ještě jedna brána. Věž nad branou měla být strážna podle tvrzení výše zmíněných osob z let 1912 – 1914¹¹⁾ až v roce 1589, tj. 11 let po dostavbě budovy Buchalterie. Po jejím dokončení byly zasypany i nefunkční části fortifikace, takže se plocha druhého nádvoří zvětšila přibližně do dnešních rozměrů. Bylo by logické, že posledním článkem, který by byl odstraněn, byla právě vstupní brána, aby se i během stavby zajistila plynulá komunikace mezi jednotlivými částmi hradu. Pokud však prověříme zprávu, na kterou se výše zmínění odvolávají, zjistíme, že mylně ztotožnili okrouhlou věž Hrádku s objektem brány stojícím údajně v místě renesanční Buchalterie.¹²⁾ Pro existenci staršího vstupního objektu v místě Buchalterie tedy nehovoří ani prameny, ani závě-

ry stavebně historického průzkumu budovy, který nenalezl v objektu pozůstatky starších, tj. gotických konstrukcí.¹³⁾

V příkopu mezi druhým nádvořím a Horním hradem zachycuje obraz budovu Máselnice, jejíž podoba není příliš vzdálena od dnešního stavu. Dle zpráv Václava Březana dostala své renesanční štíty v roce 1549.¹⁴⁾ Máselnice ale nebyla komunikačním článkem mezi Horním hradem a níže položeným nádvořím, neboť je zcela mimo osu průjezdu.¹⁵⁾ Její hmota vystupuje z hrazení druhého nádvoří a plně kryje z východní strany čelo paláce Horního hradu, který původně přiléhá k severovýchodní věži a tvořil část severního průčelí Horního hradu. K severozápadnímu nároží Máselnice přiléhala hradba parkánové zdi, která se zároveň stala podnoží severní přístavby Máselnice, která se na obraze pohledově neuplatňuje; pravděpodobně se jedná až o renesanční přístavek.

Ze západní strany druhého nádvoří vyběhá na obraze rampa do Horního hradu, která strmě stoupá přes vyhloubený příkop a zajišťuje komunikaci mezi Horním hradem a druhým nádvořím. I přes četné studie a názory se zatím nepodařilo uspokojivě vyřešit způsob komunikačního propojení mezi těmito částmi hradu, ale jako nejpravděpodobnější se jeví, že úprava Viléma z Rožmberka nebyla tak razantní jak se dosud soudilo a v podstatě navázala velkou měrou na starší řešení.

Vstup do Horního hradu vede skrze věžovitou budovu, objekt brány, jejíž nároží bylo identifikováno v souvislosti s restaurováním fasád jižního průčelí. Ačkoli tato část Horního hradu byla považována za renesanční novostavbu, podařilo se prokázat její gotický původ, přičemž na půdě zámku je dodnes znatelný otisk prejzové střechy, která objektu náležela. Východní věž, která stála severněji a bezprostředně navazovala na gotický objekt brány, byla již v té době pohlcena ve hmotě tzv. Starého paláce.

Monumentalita Horního hradu je akcentována dvěma věžemi přesahujícími okolní zástavbu. Nejnovější výzkumy však ukázaly, že původní dispozice Horního hradu byla poněkud jiná, totiž Horní hrad neměl původně věže dvě, jak běžně uvádí starší literatura, ale tři. Zajímavé je, že existence třetí věže si byl vědom již August Sedláček.¹⁶⁾ Toto je zřejmě i z půdorysu hradu, pokud jej srovnáme s obrazem; západní věž odpovídá půdorysu, ale východní věž připomíná spíše presbytář hradní kaple, nad níž věž dříve opravdu bývala. Většina literatury však ztotožňovala věž nad presbytářem kaple jako věž stojící více na sever, protože v půdoryse se hmota „kaplové“ věže vlastně vůbec neuplatňuje, jelikož byl interiér kaple v průběhu dalších století radi-

Pohled na zámek od jihovýchodu (3D rekonstrukce ideálního stavu pol. 16. stol.). Šipka označuje domnělý objekt vstupní brány v místě dnešní Buchalterie

kálně přestavěn. V době vzniku obrazu byla však východní věž stojící severně od kaple pohlcena ve hmotě tzv. Starého paláce a jako věžovitý útvar se pohledově jevílo šnekovité schodiště věže, jak o tom bude zmínka dále. Tři věžovité útvary jsou zachycené na veduté Českého Krumlova datované k roku 1660. Věžovitý útvar zakončený barokní cibulovou bání však není východní věž, ale pouze k ní přiléhající šnekovité schodiště.

Na objekt brány přiléhá prostá zeď s cimbuřím,¹⁷⁾ nad kterou vystupuje střecha tzv. Starého paláce, která je poněkud nelogicky ve dvou výškových úrovních, ačkoli se jedná o jeden objekt. Obraz však správně zachycuje arkádové okno prorazené skrz zeď s cimbuřím, které je součástí jižní fasády zámku dodnes. Jeho gotický původ potvrzuje nález gotické omítky pod mladší renesanční vrstvou.¹⁸⁾

Na jižní fasádě se na obraze spatřuje hmota malé rožmberské kaple ztvárněná jako arkýř (ve skutečnosti hmota kaple spočívá na skalním pilíři) a dalším prvkem předstupující fasádě je arkýř, který lze spatřit i dnes a jehož ostění pochází z počátku 16. století. Stavební úpravy v letech 1508 – 1513 daly vzniknout několika umně provedeným pozdně gotickým oknům, která byla dodatečně do průčelí vkládána zevnitř jak prokázaly výsledky dendrochronologií.¹⁹⁾

Jižní část třetího nádvoří byla rovněž uzavřena palácovým křídlem, avšak o jeho vzhledu nejsme informováni, neboť Vilém z Rožmberka tuto část nádvoří od základů přestavěl a třetí nádvoří tak dostalo nový pravidelný půdorys. O starší dispozici nás neinformuje ani situace ve sklepech, neboť prostory jsou nepřístupné. Pozoruhodný pozůstatek hrázděné konstrukce starší stavby je možno spatřit v prostorách půdy přibližně v místech nad dnešním vstupem do kaple.

K podobě zobrazeného západního průčelí nelze nic vytknout, neboť zde jsme plně odkázáni na obraz. Správné je zde zachycení řady dnes zaniklých malých oken druhého patra, která je možno spatřit i dnes po restaurování fasád zámku. Dokonce byl pozůstatek gotického okna odkryt výše nad touto řadou, což značí, že

okno bylo umístěno ve štítu, neboť výši korunní římsy se podařilo celkem přesně definovat na jižní fasádě zámku. Palácová křídla kolem čtvrtého nádvoří vznikla už za dob Oldřicha II. z Rožmberka, což dokázaly dendrochronologické analýzy při restaurování jižního průčelí.²⁰⁾

Nutno však podotknout, že autor obrazu ignoroval opevnění v prostoru dnešního pátého nádvoří, které existovalo nejpozději v první polovině 15. století.²¹⁾ Vzhledem k tomu, že vyobrazení českokrumlovského zámku tvoří pouze kulisu hlavního výjevu obrazu, jedná se veštku o detail.

Pro účely konfrontace modelu hradu a obrazu byl vynechán terén města, který by rušil pohledové roviny na hmotu hradu a rovněž tak není zobrazeno opevnění prvního nádvoří, opevnění a most Na Plášti, ačkoli hrad byl v této době oboustranně průjezdný.

Poznámky: 1) Rozbor legendy a jejích proměn v běhu času viz Hrdlička, J.: Jak se utváří paměť. In: Bůžek, V. – Král, P. (ed.): Paměť urozenosti. Praha 2007, s. 68 – 87. 2) Renesanční podobě zámku se ve svých četných příspěvcích věnovala Anna Kubíková, která i shrnula pramennou základnu ke hradu pro období středověku, viz např. Kubíková, A.: Středověký českokrumlovský hrad ve světle archivních pramenů, Průzkumy památek 6, 1999, s. 106 – 110. 3) Název Crumbenowe je zmíněn v predikátu Vítka, jenž je jmenován ve svědečné řadě listiny, kterou vydal tehdy ještě moravský markrabě Přemysl Otakar II. – o hradu listina výslovně nehovoří. 4) Lachmann, K. (ed.): Ulrich von Liechtenstein, Vrouwen Dienest. Berlin 1841, s. 477. 5) Bok, V.: Místní jméno „Krumbenowe“ v básnické skladbě „Frauendienst“ Ulricha von Liechtenstein, Zpravodaj místopisné komise ČSAV 21, 1980, s. 208 – 214. 6) Varhaník, J.: K počátkům hradů Rožmberka a Českého

ho Krumlova, Průzkumy památek 11, 2004, s. 53 – 60. 7) Toto potvrzuje i archeologický výzkum, viz Ernée, M. – Nováček, K.: K počátkům českokrumlovského hradu. Výsledky archeologického výzkumu v letech 1994 – 1995, Průzkumy památek 5, 1999 s. 27. 8) Přestavby Oldřicha II. na Krumlově byly daleko rozsáhlejší, než se doposud soudilo, což ukázaly dendrochronologie; této etapě výstavby však není možno se zde podrobněji věnovat. 9) Výsledky prvního archeologického průzkumu na hradě viz dílo citované v pozn. 7, s. 21 – 34. 10) Citace v pozn. 7. 11) von Harthental, E.: Kurze Baugeschichte des Schlosses Krumau (SOA ČK, sbírka rukopisů č. 187), Wagner, T.: Das Schloß Krumau. Kurze baugeschichtliche Studie (SOA ČK, sbírka rukopisů č. 188). 12) Pánek, E. (ed.): Václav Březan, Životy posledních Rožmberků I, s. 291, 335. 13) Lancinger, L. – Muk, J. – Šimková, D.: SHP Český Krumlov čp. 59. Praha 1990 (uloženo v Oblastním archivu a zámecké knihovně). 14) Citace v pozn. 12, s. 37. 15) Lancinger, L. – Muk, J.: SHP Český Krumlov. Horní zámek. Praha 1991, s. 197. Tuto domněnku potvrdila i 3D vizualizace. 16) Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého III. Budějovicko. Praha 1884. 17) Na vedutě z r. 1660 dotčená část chybí; ostatní ikonografie z doby před sjednocením střech Horního hradu (intarzie z 30. let 18. stol. či Wernerova veduta z r. 1750) potvrzují samostatnou partii střechy, která není tvarově ani výškově sjednocena s objektem sousedícím na východě (objekt brány). 18) Šnejd, D.: Ke stavebnímu vývoji jižního průčelí Horního hradu v Českém Krumlově, Zprávy památkové péče 66, 2006, s. 196. 19) Citace v pozn. 18, s. 195. 20) Citace v pozn. 18, s. 191 – 198. 21) Razím, V.: Tzv. Plášť v Českém Krumlově. Příspěvek k diskusi o tzv. Renesančním domě čp. 177, Průzkumy památek 3, 1997, s. 120.

Angerbach – nová zjištění stavu hradu

Luboš Hobl

Lokalita Angerbach leží asi kilometr od města Kožlany (okr. Píseň-sever) směrem na obec Čistou. Jde o terénní pozůstatky na ostrožně nad Hradeckým potokem a Javonicí. Nacházel se zde vrcholně středověký hrad z poloviny 13. století. Jde o hrad náležející, podle T. Dur-

díka, mezi hrady tzv. přechodného typu (např. Durdík 2007, 5). Jeho zánik je datován do první poloviny 14. století. Původ hradu je nejasný, může jít jak o hrad královský (např. Durdík 2007, 57), tak i o hrad šlechtický (Razím 2005, 372 – 373).

Obr. 1: Angerbach, líčovaná zeď v narušení na zadním hradě (foto autor 2009)

Obr. 2: Angerbach, současný stav zemnice (foto autor 2009)

Obr. 3: Angerbach, poškození předního příkopu (foto autor 2009)

V dubnu roku 2009, během rekonstrukce tohoto místa v rámci semestrální práce, bylo zjištěno narušení nejasného stáří (nejspíše někdy během předchozího roku) na severovýchodní straně zadního hradu, kolem něhož bylo nalezeno 25 zlofků keramiky. Střeby byly sebrány

a zaevidovány na Katedře archeologie Filozofické fakulty Západočeské univerzity v Plzni a je možno je zařadit na přelom 13. a 14. století. V narušení byla také zjištěna líčovaná zeď (obr. 1) totožné konstrukce jako stěna zemnice na předním hradě, tj. nasucho kladená břidlice. S největší pravděpodobností jde o větší líč objektu, ze kterého byl doposud zjištěn jen roh (Durdík 2007, 82).

Průzkum také ukázal, že stav zdi zemnice na předním hradě (odkryté již při výkopech amatérského archeologa J. Hynka) se neustále zhoršuje (obr. 2), nezajištěné líce se stále bortí, oproti fotografiím z roku 1975 (Durdík 2007, 74 – 76) jsou místy až o polovinu nižší.

Dále také bylo zjištěno poškození hrany předního šířového příkopu (obr. 3) těžkou lesní technikou, ke kterému došlo nejspíše během nedávné těžby dřeva v tomto prostoru. Jediné pozitivum této těžby je lepší přehlednost lokality, což zajisté ocení především návštěvníci, kteří se vydají po kožlanské naučné stezce, neboť stezka prochází přímo pod hradem a jedna z tabulí je hradu věnována.

Literatura: Durdík, T. 2007: Hradý přechodného typu v Čechách. Praha. Razím, V. 2005: O tzv. hradech přechodného typu, *Archeologické rozhledy* 57, s. 351 – 380.

Nový Dvůr u Pňovan

Václav Chmelíř – Petr Rožmberský

Před čtrnácti lety bylo na stránkách Hlásky upozorněno na do té doby v literatuře neprezentované panské sídlo Nový Dvůr u Pňovan v okrese Plzeň-sever. Tehdy se podařilo najít v nejstarší matrice fary Jezná (založené roku 1694) zápisy z let 1718 – 1725 o narození dětí urozeného pána Josefa Gypela z Frauenthalu, pána na Novém Dvoře, a jeho manželky Polyxeny Steinbachové z Kranichsteina.¹⁾ Informací o Novém Dvoře bylo od té doby nashromážděno podstatně více a jsou prezentovány v tomto příspěvku. Také je třeba opravit uvedený prodikát – porovnáním více forem zápisů jsme dospěli k názoru, že zněl správně „z Trautenthalu“.

Vznik Nového Dvora je spojen s majetkovým přesunem, který se uskutečnil roku 1704. Tehdy společně prodali paní Anna Ludmila, ovdovělá z Říčan, rozená Čemínová z Chudenic, a Vilém Leopold z Říčan se svoji manželkou Barborou Ludmilou, rozenou Úlickou z Plešnic, statky Úlice, Hracholusky a dva díly Pňovan, s městečkem Pňovany, vesnicemi Úlice, Hracholusky, podíl na vsi Jarový (tj. Rájov), polovinu Dolan, tři chalupníky v Jezné, dva chalupníky v Malém Chotěšově a mlýnárnu v Butově na vlastním mlýně. Na statcích bylo šest panských dvorů a to v Úlicích, Pňovanech, Hracholuskách, Jezné, Malém Chotěšově (dnes Chotěšovičky) a Dolanech. Byl tu též pivovar a čtyři výsadní hospody, z nichž jedna byla v Úlicích, zbylé tři byly všechny v Pňovanech. Za tato zboží měl zaplatit 130 000 zlatých rýnských jejich kupec, kterým byl František Hartman, říšský hrabě z Klenové a z Janovic, pán na Roupově, Měšíně, Polyni a Úsilově,²⁾ který takto rozšířil svůj majetek do zcela jiné části západních Čech.

Přestože na tomto celém majetku bylo, jak jsme se mohli dozvědět, hned několik panských dvorů, rozhodl se hrabě vrchnostenské hospodaření rozšířit založením dalšího. Poprvé jsme o jeho existenci zpraveni na konci ledna

roku 1709. V matrikách je totiž zaznamenán křest „ex Nova Villa“,³⁾ tj. z Nového Dvora. Vzhledem k roční době ale lze předpokládat, že jeho výstavba probíhala už nejméně minulého roku 1708. Nově vzniklé hospodářské zařízení bylo označeno tím nejméně náročným způsobem.

František Hartman z Klenové se však ocitá v dlužích. Roku 1710 byl tedy jeho majetek soudně odhadnut, přičemž pro tyto účely byl rozdělen na určité části. Nově vzniklý dvůr dal název a samu podstatu jedné takové části. Úředníky byl Nový Dvůr odhadnut na 400 kop grošů a popsán jako nově postavený, sestávající z ratejny, komory-kuchyně, kravských stájí z kamene, dále pak z dřevěné stodoly se dvěma mlaty. Upozorňuje se tu na nedokončenou zeď. To není jediná věc, která ukazuje na to, že hrabě nestačil zcela toto zařízení dokončit a plně uvést do provozu. Naznačuje to i nepřítomnost zamýšleného dobytka, který měl být teprve doplněn z různých míst. Ke dvoru v rámci dílu patřily další náležitosti. Byl jím i výtazní rybník, zvaný Dolní rybníček, ale hlavně polnosti o rozloze 2 ¼ „Huben“ (tj. lánů) 6 ¼ „Seil“ (tj. provazců), a dalších 23 ½ provazců. Další náležitostí bylo právo šenku. To se realizovalo v městečku Pňovanech. Majitelem objektu hospody samé byl Petr Fortin, který měl jako povinnost k vrchnosti platit ročně 9 zlatých, nazvaných robotní peníze, což je vyjádření reluce robotní práce. K dílu takto byla přiřazena jedna z hospod, jmenovaných při prodeji roku 1704. Celý díl byl i s pozemky odhadnut na 8149 zlatých 44 krejcarů.⁴⁾

Jednotlivé části hraběcího majetku byly v následujících letech postoupeny na úhradu dluhů různým věřitelům. V roce 1710 se tak stalo s Hracholusky,⁵⁾ 1711 s Dolany,⁶⁾ Úlicemi,⁷⁾ Jeznou,⁸⁾ roku 1712 byl nový majitel uveden do Pňovan.⁹⁾ Je zajímavé, že nakonec z celého konglomerátu statků západně od Plzně zůstal pouze úředně vymezený díl, jehož centrem byl nově zřízený dvůr.

K jeho odprodeji došlo až roku 1715, dne 9. srpna. Prodej realizovala tentokrát s povolením manžela paní Alžběta, říšská hraběnka z Klenové, rozená z Walderode. Za 8000 zlatých rýnských byl prodán slečně Anně Polyxeně Steinbachové z Kranichsteinu.¹⁰¹ Tato šlechtična byla dcerou Jiřího Karla Steinbacha z Kranichsteinu, pána na Dolanech, Hrádku a Skupci, a Františky Amabilie Broumové z Měřetic.¹¹¹ Po svém otci získala určitý podíl na jeho majetku. V době zisku Nového Dvora to byl díl statku Červený Hrádek. Celý Červený Hrádek sestry prodaly 15. října 1715. Při jeho prodeji již je Anna vdaná a uvádí se s predikátem „z Trautenthalu“¹²² Jejím manželem byl Josef Gympf (Gümpf) z Trautenthalu, kterému už roku 1717 v Novém Dvoře porodila syna Huga Františka Vojtěcha Kajetána.¹³¹ O Josefu Gympfovi je dosud málo známo. Jeho otec Matouš býval kdysi rychtářem v Kynžvartě. Jeho bratrem byl lštsánský farář Matouš Zachariáš Gympf.¹⁴¹ Tento duchovní ale neužíval výše zmíněného bratrova predikátu. Jak a kdy ho Josef pro sebe získal, nevíme. K tomu nebyl dosud nalezen žádný doklad. Patrně ale nedosáhl rytířského stavu. Zůstal pouhým šlechticem, stavovskými nižší své manželce. Roku 1719 se v Novém Dvoře narodil těmto manželům další syn, pokřtěný jménem Quido Ignác František Xaverský Ferdinand Mikuláš, který ale ještě téhož roku zemřel.¹⁵¹ Další křty dětí těchto manželů, narozených na Novém Dvoře, následovaly v letech 1720, 1721, 1723, 1724, 1726, 1728, 1729 a 1730.¹⁶¹ Některé z těchto dětí zde ale i zemřely.¹⁷¹ O ty, co se dožily vyššího věku, se z hlediska vychování staral preceptor. Je tu připomínán v letech 1727, 1729 a 1731 a jmenoval se Jan František Walter.¹⁸¹ Z těchto všech údajů samo o sobě plyne, že Nový Dvůr se stal sídlem svých majitelů a byl k tomu jistě stavebně přizpůsoben.

Roku 1719 ubyl jeden zdroj peněz pro jeho majitele. Došlo totiž k odprodeji pňovanské hospody. Anna Polyxena ji prodala tehdejšímu majiteli tohoto městečka, rytíři Wolfu Fridrichovi Perglarovi, i s příslušenstvím za 2000 zlatých.¹⁹¹ Když v roce 1723 zemřela její matka Františka Amabilie Steinbachová,²⁰¹ získává také určitý podíl na dědictví. Matčin dům v Městě Touškově roku 1724 komisaři pověřeni k vyřízení dědictví postoupili za 3300 zlatých její sestře Kateřině Ludmile z Harnachu.²¹¹ Následujícího roku paní Anna Polyxena z Trautenthalu a její další sestra Anna Magdalena Křelířová ze Zakšova prodaly po své matce zděděný statek Dolany.²²¹

Nový Dvůr na mapě stabilního katastru v roce 1839

O devět let později, roku 1734, byla situace manželů Gympelových natolik kritická, že došlo k odhadu „statečku“ Nového Dvora komisaři. Samotný dvůr byl popsán jako postavený z kamene (dřevěná stodola byla tedy možná po požáru vyžděna). V jeho pravé části se při vstupu nacházela ratejna a kuchyně. V levé části se nacházely dvě místnosti a kvelb, dál pak i stáje pro krávy. Dá se uvažovat o tom, že majitelé statku obývali právě tyto prvně uvedené

tři prostory. Za touto budovou byla na jedné straně malá zahrádka, osázená hrušněmi, švestkami a višněmi, na druhé straně byla velká dřevěná stodola se dvěma mlaty, pokrytá šindelem a došky. Dále také sklep. Dvůr byl ohrazen silným dřevěným plotem. Při odhadu bylo počítáno jak se zemědělským náčiním, kterého bylo málo a špatné, tak se zahradou s několika ovocnými stromy. Hodnota byla stanovena na 500 kop. Ke dvoru také patřily dvě panské chalupy, postavené ze dřeva a pokryté šindelem a došky. V nich bydleli cizopasní poddaní, kteří místo platů vykonávali při dvoře potřebné práce. Tyto chalupy byly odhadnuty na 80 kop.²³¹

Roku 1735 celý statek změnil majitele, neboť do něho byl uveden věřitel, klášter premostrátek v Chotěšově.²⁴¹ Z hlediska kláštera šlo o izolovaný majetek, který byl brzo prodán. Stalo se to 23. 2. 1736, kdy byla uzavřena tržobná smlouva. Statek byl prodán majiteli sousedního statku Pňovany, paní Antonii Ludmile, ovdovělé Perglarové z Perglasu, rozené ze Schönau. Statek byl již očištěný od dluhů a byl prodáván, jak zapsáno, s mnohými uskladněnými zemědělskými produkty a dobytkem (mimo hovězího dobytka šlo o pět oslů, z nichž tři byli tažní) za cenu 5000 zlatých rýnských.²⁵¹

Nový Dvůr se tak stal součástí statku Pňovany. Někdy mezi lety 1764 a 1768 byl Nový Dvůr zachycen nepřesným josefským vojenským mapováním jako tři stejně velké objekty na půdorysu v rozích nespojeného hranatého písmene „U“.²⁶¹ Roku 1776 se mluví o statku Pňovany „se statkem Nový Dvůr s koupěnou hospodou“.²⁷¹ Perglarové 1794 prodávají hraběti Dohalskému „statek Pňovany a Nový Dvůr“.²⁸¹

V edici tereziánského katastru je však majitelem statku Pňovan uveden svobodný pán Josef František Václav Schirmding a ke statku náleželo 30 hospodářů v Pňovanech a jeden v Novém Dvoře. Držitel poddanského gruntu v Novém Dvoře obdělával 17 strychů a 2 věrtele polí a užíval 4 strychy a dva věrtele pastvin a luk na 2,1 vozu sena. Zároveň si přivydělával jako zedník.²⁹¹ K vrchnostenskému dvoru Nový Dvůr náleželo 132 strychů a jeden věrtel polí, luk na pět a půl vozu sena a při dvoře byl malý rybníček bez násady pro napájení dobytka.³⁰¹

Také v Schallerově Topografii z roku 1788 nalézáme Nový Dvůr u statku Úlice a Jezná, tvořeným Úlicemi, Jeznou, Chotěšovičkami, Hoblovým Mlýnem, Českým Mlýnem a Novým Dvozem.³¹¹ O tom, že by Schirmding vlastnil statek Pňovany, nebo že by Nový Dvůr někdy v tomto období náležel ke statku Úlice a Jezná, se nám však nepodařilo v deskách zemských potvrdit.

Poměrně přesné je zachycení Nového Dvora na císařském otisku mapy stabilního katastru z roku 1839. Ze severní fronty zbývá jen torzo, jižní fronta a stodola na východě odpovídá popisu z roku 1734, všechny objekty jsou zděné.³²¹

Nový Dvůr zůstal součástí Pňovan. V závěru 19. století získal velkostatek „Pňovany a Nový dvůr“ Emerich Matzenauer.³³¹ Při první pozemkové reformě Nový Dvůr se 101,99 ha polí a 116 ha nezemědělských pozemků zůstal majitelům velkostatku Úlice-Pňovany.³⁴¹

V roce 2000 bylo provedeno ohledání objektů Nového Dvora.³⁵¹ Budovy dvora byly opuštěné, volně přístupné a chátrající, mimo jednoho objektu, vzniklého v nedávné době a sloužícího nejspíše k rekreaci. Do nádvoří dvora se vstupuje volným prostorem od silnice od Pňovan, která

dvůr lemuje na západní straně. Přizemní budovy dvora tvoří dvě protilehlé fronty umístěné v mírném svahu. Spodní, severní fronta se skládá z volně stojícího novějšího objektu (v místech kuchyně z popisu z roku 1734?) obytné budovy a otevřené kolny na vozy. Obytná budova má stropy zčásti trámové, zčásti podbíjené a jedná se zřejmě o bývalé obydlí zaměstnanců dvora (ratejna z popisu z roku 1734). Horní, jižní a delší frontu tvoří opět obytná část u silnice a dále hospodářské prostory a chlévy, zaklenuté do traverz (levá část z popisu z roku 1734). Oproti situaci na mapě z roku 1839 přibyla kolna na vozy, avšak zmizela zděná stodola na východě.

V nejzápadnější části objektu jsou dvě velké obytné místnosti s trámovým stropem, oddělené od ostatních prostor vstupní chodbou, ústící do valeně klenuté místnosti s otopným zařízením (kuchyně). Z ní je přístupná sousední místnost, opět s valenou cihelnou klenbou (dvě místnosti a kvelb roku 1734). Nalevo od vstupní chodby je další prostor, zaklenutá do pasů a rozčleněná přčkami při novodobých úpravách. Obytnou část od části hospodářské odděluje další chodba, z jejíhož konce stoupá dřevěné schodiště na půdu. Obytná část jižní fronty dvora při silnici je někdejší „sídlem společenských elit“, prošla ale mnoha stavebními úpravami (např. okenní překlady jsou z traverz).

O několik let později byly objekty dvora znepřístupněny a upravovány pro chov koní a Nový Dvůr se také dostal do soupisové práce o panských sídlech západních Čech.³⁶⁾ V současnosti je v místě někdejší stodoly kruhový výcvikový prostor pro koně (koral), objekty jsou upraveny, na místě kolny probíhá výstavba nového objektu.³⁷⁾

Poznámky: 1) Rožmberský, P.: Nový Dvůr a Prusiny v matrikách, Hláska VI/1995, s. 45. 2) Národní archiv (dále jen NA) – Desky zemské větší (dále jen DZV) 409

O 27v – P 6v. 3) Státní oblastní archiv Plzeň (dále jen SOA) – Sběrka matrik (dále jen SM), sign. Jezná 1, fol. 60. 4) NA – DZV 40 H 11v – 15. 5) NA – DZV 240 J 1 – 1v. 6) NA – DZV 240 H 29v – 30v. 7) NA – DZV 240 J 2 – 2v. 8) NA – DZV 240 J 5 – 6. 9) NA – DZV 240 J 21 – 22v. 10) NA – DZV 492 B 8 – 10. 11) NA – Genealogicko-heraldická sbírka Wunschwitz, i. č. 1124, kart. 34, Steinbach z Kranichsteina. 12) NA – DZV 493 K 4 – K 10, vklad 1717. 13) SOA – SM, sign. Jezná 1, fol. 95. 14) SOA – SM, sign. Lišťany 1, pag. 142. 15) SOA – SM, sign. Jezná 1, fol. 107, nefoliováno. 16) SOA – SM, sign. Jezná 1, fol. 115, 123, 139, 150, 161, 174, 183, 191. 17) SOA – SM, sign. Jezná 1, fol. 3, 8, nefoliováno. 18) SOA – SM, sign. Jezná 1, fol. 173, 184, 199. 19) NA – DZV 495 E 3 – 5v. 20) SOA – SM, sign. Jezná 1, fol. 53. 21) SOA Plzeň-sever se sídlem v Plasích – Archiv Města Touškov, kn. 4, fol. 94 – 96. 22) NA – DZV 498 O 14 – O 15v, vklad z 1726. 23) NA – DZV 160 L 25 – M 6v. 24) NA – DZV 240 O 4 – O 4v. 25) NA – DZV 506 B 7v – B 9v. 26) <http://oldmaps.geolab.cz>, mapový list č. 137. 27) NA – DZV 236, J 12. 28) NA – DZV 688 F 3v. 29) Kolektiv (ed.): Tereziánský katastr český II (rustikál). Praha 1966, s. 199. 30) Kolektiv (ed.): Tereziánský katastr český III (dominikál). Praha 1970, s. 341. 31) Schaller, J.: Topographie des Königreichs Böhmen IX. Prag und Wien 1788, s. 115 – 116. 32) <http://archivnimapy.cz>. 33) Tytl, J.: Schematismus velkostatků v Království českém. Žižkov 1894, s. 491. 34) Voženilek, J.: Předběžné výsledky československé pozemkové reformy. Praha 1930, s. 90. 35) Průzkum P. Rožmberský – V. Machová. 36) Karel, T. – Krémář, L.: Panská sídla západních Čech – Plzeňsko. České Budějovice 2006, s. 164. 37) <http://www.mapy.cz/>, letecký snímek.

Útržky z mladších dějin hradu Orlík

František Kocman

Hrad Orlík u Humpolce, prvně zmiňovaný v písemných pramenech v roce 1404, byl založen v první polovině 14. století¹⁾ (možná již v druhé polovině 13. věku²⁾). Hradní areál byl v 15 a 16. století rozšiřován, jako sídlo vrchnosti opuštěn po roce 1602, poté sídlo správy

panství, ještě v roce 1708 zde uváděno sídlo myslivce. Zcela opuštěn v první polovině 18. století, v 19. století rozebírán na stavební materiál. Mezi roky 1803 a 1841 dochází k destrukci části severozápadního nároží věže. V průběhu 19. a 20. století je hradní areál místem setkávání mládeže a oblíbeným výletním místem.³⁾

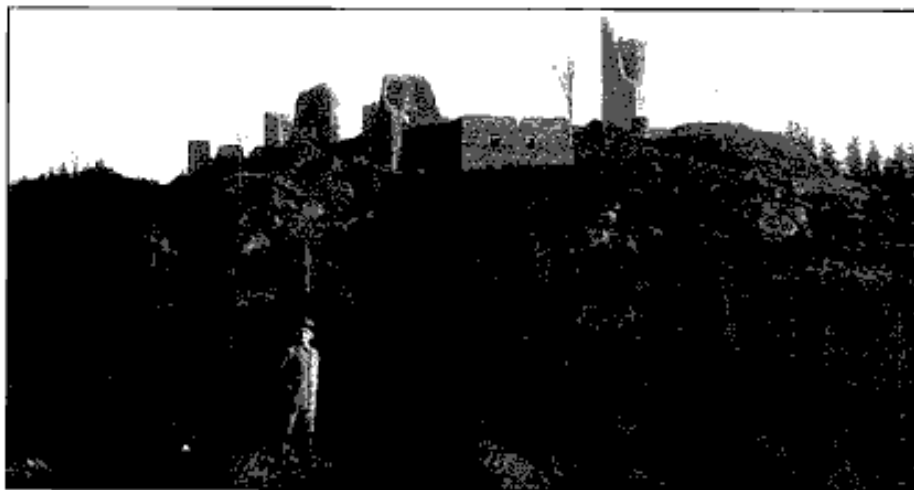

Orlík u Humpolce, pohled na hrad od severozápadu (foto těsně po r. 1907)

Okolo roku 1907 byl hradní areál odlesněn. V roce 1911 dospěl rozpad hradních objektů tak daleko, že hrozilo zřícení hradní věže. Díky velikému úsilí a osvětové práci místních nadšenců, vedených okresním hejtmanem dr. Vojtěchem Vaníšem, a za přispění okresního konzervátora dr. Zdeňka Wirtha, je založeno „Komité pro zachování zřícenin hradu Orlíka“, a začínají se shánět finanční prostředky potřebné na započítí záchranných prací na hradě. Zabezpečovací práce na věži jsou následně zadány a realizovány v roce 1913 pražskou firmou

bratřů Kavalírů. Roku 1925 nový majitel heráleckého velkostatku ing. Rudolf Fugner přebírá závek péče o zříceninu z důvodu ochrany okolního lesního majetku před pozemkovou reformou. V roce 1926 se správce velkostatku obrací na vedení komitě (na Josefa Kopáče) s nabídkou na pomoc při dalších pracích. Toho roku pak dochází k zajištění torza renesančního paláce a k dozdění a podchycení klenby jihozápadního nároží sklepa starého paláce.⁴⁾

V Muzeu Dr. Aleše Hrdličky v Humpolci se nachází dvě fotografie z období působení Komitětu zachycující hradní areál z úhlu pohledu, který je možný sledovat po odlesnění v roce 2008. Jeden snímek je z negativu a zachycuje pohled na hrad od severozápadu. Foto bylo pořízeno těsně po roce 1907, jeho autor zůstává neznámý.⁵⁾ Druhý snímek, pozitiv, je ze souhrnně zapsaných čtyřiceti snímků čtvrtým, autoři souboru jsou Vlasák, J., Kopáč, K., Pospíšil, Šťastný, Paul a Komunální služby Humpolce a snímky pochází z let 1900 – 1941.⁶⁾ Jedná se o záběr hradu v pohled od západu z doby po roce 1926 – na snímku jsou viditelné stopy záchranných prací na hradě – zajištěné zdivo hradní věže a opravená torza budovy renesančního paláce. S největší pravděpodobností byl snímek pořízen před rokem 1935, kdy došlo k vyvalení části zdiva západní stěny renesančního paláce. Ani de-

Orlík u Humpolce, pohled na hrad od západu (po r. 1926)

strukce zdiva, ani prováděná oprava v roce 1937, nejsou totiž na fotografii patrné.

Poznámky: 1) Ústní sdělení dr. T. Durdíka. K nálezům z nádvoří jádra hradu též v televizním cyklu ČT 1 „Štůly Českého království“. 2) K ochraně zlatodolů severně od hradu – dnes lokalita zvaná „Štůly“ pod hradem Orlík. 3) Kocman, F. – Pinkas, J.: Hrad Orlík nad Humpolcem. Zapomenuté hrady, tvrže a místa č. 25. Plzeň 2001. 4) Moravský zemský archiv v Brně, Okresní archiv Pelhřimov, fond Komitětu pro zachování zřícenin hradu Orlíka, I kartón spisů 1912 – 1934. 5) Muzeum Dr. Aleše Hrdličky v Humpolci, sbírka negativů, inv. č. F 60086-1. 6) Muzeum Dr. Aleše Hrdličky v Humpolci, sbírka pozitivů, inv. č. P 226/87.

Středověké památky kantonu Wallis (Švýcarsko) část VI

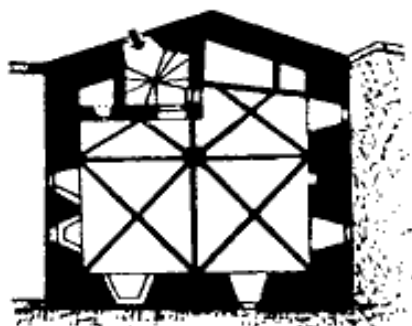
Petr Nosek – Petr Šafránek

Turm der Witzum – věž správce v Leuk/Loèche

Mohutný donjon na pětihranném půdorysu ze 13. respektive 16. století, v horní části v nárožích s okrouhlými „pepřenkami“ a přilehlou schodišťovou věží, dnes využívaný jako radnice města. První zmínky o zemědělském dvorci v Leuku pochází z r. 515. Posléze na místě tohoto dvorce byly vystavěna dvě opevněná sídla, čímž lze také vysvětlit jejich neobvyklou polohu pod osadou (viz výše). V průběhu následujících století byl statek využíván biskupy ze Sionu (něm. Sitten) jako vedlejší hospodářské zázemí jejich letního sídla v sousedství. Ve 13. století zde nechali postavit obytnou věž pro svého správce. Po roce 1350 obě sídla získávají páni von Raron i s přilehlým městečkem. Za prudkých bojů mezi biskupstvím a savojskými hrabaty byl celý Leuk mohutně opevněn a využíván jako hlavní centrum biskupského panství. Do konce 14. století byl však několikrát vyplněn a následně znovu obnoven. V 15. století se poddaní vzbouřili proti pánům von Raron a zpusťovali několik jejich hradů, Leuk nevyjímaje. Od těchto událostí zůstaly oba místní hrady v rozvalinách až do 16. století. Tehdy byla ruina donjonu rodem Raron prodána městu. Rekonstrukcí byl pověřen roku 1541 architekt Oldřich Ruffiner a město zde zřídilo radnici, kde často zasedala zemská rada Wallisu. Další rekonstrukce probíhá od roku 2007 (nové podzemní prostory) a po dokončení bude částečně sloužit jako zázemí sousedního Bischof schloss (viz

Turm der Witzum – zachovalý mohutný donjon (foto P. Šafránek 2007)

Turm der Witzum – půdorys (podle A. Donet 1982)

výše), ze kterého bude dle projektu architekta Mario Botta moderní koncertní síň.

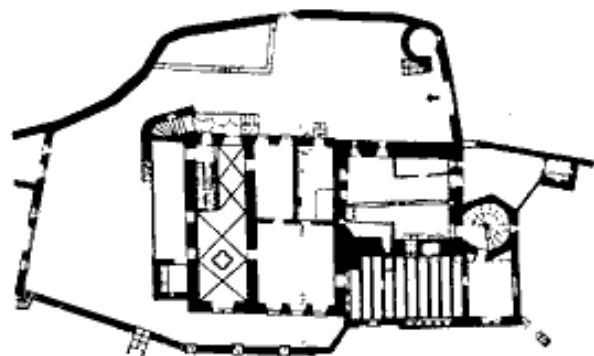
Použité prameny : Bitterli, T.: Schweizer Burgenführer. Valldvogel Verlag 1995; Krahe, F. W.: Burgen des deutschen mittelalters. Würzburg 1987; Meyer, W. – Widmer, E.: Das grosse Burgenbuch der Schweiz. Zürich 1977; místní informační tabule; Donnet, A.: Chateaux du Valais. Martigny 1982; www.swisscastles.com; <http://www.schlossleuk.ch>.

Zen-Ruffinen v Leuk/Locche

Opevněné sídlo rodu Zen-Ruffinen, se zajímavým vstupním portálem, bylo vystavěno za Mikuláše Brunnera na začátku 17. století. Tato tvrz (zámek) se později ve své rozšířené podobě, dodnes patrné, stala sídlem patricijské rodiny Zen-Ruffinen. Majitelé patřili mezi významné, politicky angažované osoby, a tak není divu, že dva rodinní příslušníci to ve své kariéře dotáhli až k titulu biskupa v Sionu. Původně se jednalo pouze o jednoduchou hrano-

Zen-Ruffinen – zachovalá městská tvrz (foto P. Šafránek 2007)

Zen-Ruffinen – půdorys (podle A. Donet 1982)

lovou věž, která dnes stojí v centrální poloze, a ze schodiště, které je datováno do let 1611 – 1612. Západní i severní křídlo obdélného půdorysu, těsně přiléhající k bokům staré věže, bylo přistavěno až později.

Použité prameny: Bitterli, T.: Schweizer Burgenführer. Valldvogel Verlag 1995; Donnet, A.: Chateaux du Valais. Martigny 1982; www.swisscastles.com.

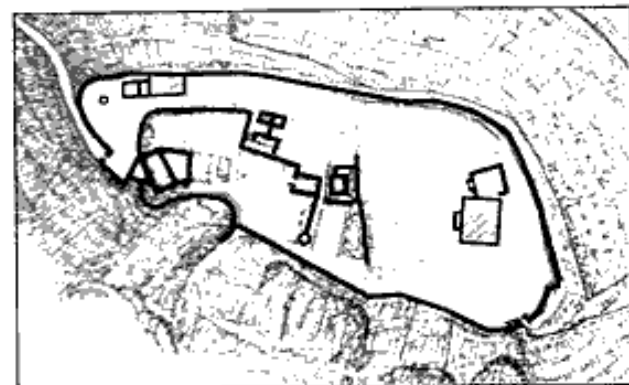
Ancien Sierre, Alt Siders (kraj Sierre/Siders)

Zřícenina tohoto nejstaršího sídla správce Sierre se dnes nachází v západní části návrší jižně od města. Již ve 13. století zde bylo hlavní sídlo a správní středisko Sierre, později ještě v průběhu středověku se ovšem přemístilo do severní části návrší. Hrad byl založen ve 13. století biskupy ze Sionu, ale doba jeho trvání nebyla dlouhá, neboť již v roce 1352 byl obléhán a dobyt vojsky z Horního Valisu pod vedením Petra von Turn. Poté již poničený hrad nebyl znovu obnoven, byl opuštěn a ponechán svému osudu. Dnes je zde luxusní soukromé sídlo. Do dnešních časů se zachovaly zbytky zdí (základy) obvodové hradby původně rozsáhlého hradu a kaple Sv. Pantaleona v oblasti předhradí. Na strmém jižním okraji zříceniny se nalézá hradní jádro, kde jsou dodnes patrné zbytky bergfritu, paláce a několika obytných budov, které je celé obklopené vnitřní obvodovou hradbou. Vedle současné vily ve východní části předhradí je situován zbytek zdiva hranolové čtyřhranné věže. Prostor hradu je veřejnosti nepřístupný, neb je v soukromém majetku, obehnaný zdí, ploty a hlídán volně puštěnými psy.

Použité prameny: Bitterli, T.: Schweizer Burgenführer. Valldvogel Verlag 1995; Donnet, A.: Chateaux du Valais. Martigny 1982; www.swisscastles.com.

Ancien Sierre – zbytky nejstaršího biskupského hradu v Sierre (foto P. Šafránek 2007)

Ancien Sierre – půdorys (podle Blondel: Chateaux du Valais)

Po stopách zaniklých sídel v Čechách 4

Zaniklé panské sídlo Stoppelhof u Mostu

Oblast Mostecka dosud nebyla podrobněji prozkoumána po stránce historického vývoje a stavební podoby panských sídel. Naše dosavadní znalosti proto závisejí převážně na údajích publikovaných Augustem Sedláčkem. Ani on však nezařadil do svého díla všechna sídla, která tu kdysi existovala. Je to velká škoda, zvláště uvědomíme-li si, že Mostecko bylo v nedávné době silně poznamenáno těžební činností, během níž zaniklo několik desítek míst včetně tamních sídel. K jejich poznání bude proto nutné provést především podrobný průzkum písemných pramenů, který dosud citelně schází, neboť starší autoři včetně zmíněného Sedláčka ho nerealizovali a terénní výzkum je v řadě případů již nerealizovatelný. Příkladem výše uvedených konstatování jsou zaniklé lokality Spankopicce a Stoppelhof.

Obě uvedená místa stávala poblíž Mostu. Literatura si jich dosud prakticky nevšimla, nebyla jim přidělena úřední česká jména. Nenačteno je ani v Profousově čtyřdílném korpusu; až autoři pátého svazku, doplňujícího jeho dílo, do něho zařadili lokalitu Stoppelhof, kterou určili jako dvůr u Kopist.¹¹ Dopustili se ovšem chyby, když k údajům náležejícím skutečně ke Stoppelhofu přiřadili rovněž zprávy o dvoře Spankopicce. Podívejme se proto na osudy Stoppelhofu tak podrobně, jak nám to dosud známé prameny umožňují. Spankopicím se budeme věnovat příště.

Stoppelhof ležel pravděpodobně v těsné blízkosti Kopist, zaniklé vsi stávající tři kilometry severně od Mostu. Nevíme, byl-li šlechtického založení či naopak vznikl v souvislosti s budováním manského systému královského hradu Mostu; druhou možnost přitom nelze zcela vyloučit. Pomineme-li zmínky z let 1399 a 1420, které se týkají jistě Spankopic, pocházejí nejstarší dosud známé zprávy o Stoppelhofu až z poloviny 15. věku. Dlouhá léta byl v držení členů šlechtického rodu z Krynic, nazývajících se také Grynesové či Krynesové. K jejich majetku náležel v blízkém okolí zejména Červený Dvůr. Ize důvodně předpokládat, že pokud Stoppelhof netvořil manství mosteckého hradu, pak byl založen na pozemcích oddělených od červenodvorského statku.

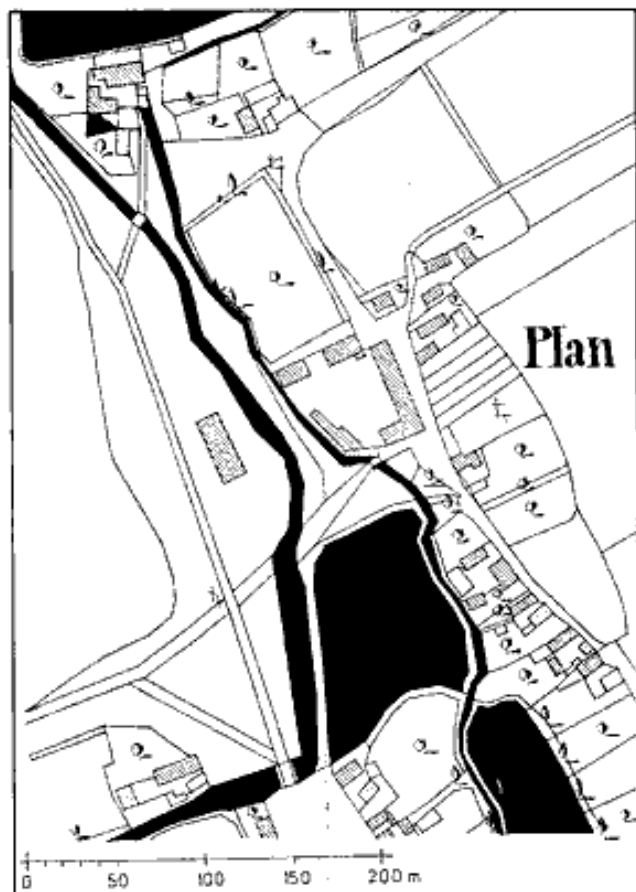
Prvním historicky doloženým majitelem Červeného Dvora je Jindřich z Moravěvsí, vlastník ho v roce 1420. V následujícím roce ho získali neznámým způsobem Hartung a Jindřich Grynesové. Statek po nich zdědili bratři Jiří a Štěpán a mezi sebou si ho zřejmě rozdělili. Zatímco Štěpánovi připadl Červený Dvůr, Jiří převzal oddělený Stoppelhof. Po něm se psal poprvé v roce 1454, kdy byl jmenován púhoncem ve sporu Hanuše z Hochhauzu s Jiřím Panvicem.²¹ Je zajímavé, že o rok později použil též přídomek Štěpán,²² ovšem je to poprvé a současně naposledy, co se po Stoppelhofu samostatně psal. Později ho nacházíme v písemných pramenech výhradně s přídomkem po Červeném Dvoře. Teprve 20. srpna 1457, kdy Jiří potvrdil společně s bratrem mosteckým měšťanům dluh, se oba bratři psali se společným přídomkem „czu Ratenhofe und Stoppenhofe gessen“, tedy sezením na Červeném Dvoře a Stoppenhofu, jak bylo v zápisu nazváno druhé sídlo.⁴¹ Bratři poté zůstali v držení obou statků ještě několik let, během nichž řídili jejich správu. Nejpozději počátkem devadesátých let však vešli v držení statků jejich nástupci. Zatímco Červený Dvůr přešel na Jindřicha Grynese, doloženého zde od roku 1492, Stoppelhof převzal po Jiřím Fabián Grynes. Poprvé se s ním setkáváme v roce 1496, kdy svědčil s přídomkem ve tvaru „na Stuphofe“ na listině vydané jeho příbuzným Jindřichem Grynesem z Červeného Dvora.⁵¹

Fabián Grynes vlastnil Stoppelhof několik následujících desetiletí. V roce 1504 byl pohnán k soudu Václavem Pelmem z Konobřez a obviněn z nedodržení smlouvy, neboť mu sřlibil vložit do zemských desek poddanskou uscdlost v Konobřezích, kterou od něho koupil za 10 kop českých grořů, a sřlib nesplnil.⁶¹

Dosud poslední známá zpráva o něm pochází z roku 1534, kdy byl uveden s přídomkem ve tvaru „na Stupové“ v tituláři české šlechty.⁷¹ Majetek po něm poté zdědili bratři Štěpán s Janem a jejich strýc Jáchym, kteří uzavřeli 16. dubna 1563 smlouvu s musteckými měřřany a za 6000 kop mřřeňských grořů jim prodali „Stuplhuff dvůr poplužní s poplužím, ves celou Rozental a dvory kmetcí s platem, s mlýny“ a veřřkerým přísluřřenstvím. Mostecká městská rada zaplatila požadovanou částku již za týden po uzavřření smlouvy a stala se majitelem stoppelhofského statku.⁸¹ V jeho držení poté setřřvala až do 20. století.

Jak již bylo řečeno výřře, literatura existenci Stoppelhofu větřřinou pomřřjela. Jaroslav Schaller zaznamenal v roce 1787 jako první existenci vsi Pláň u Mostu s poplužním dvorem a jeho informaci rozřřšřil Johann Gottfried Sommer, který uvedl, že „nedaleko od Pláňe leží poplužní dvůr zvaný Stoppelhof, patřící k panství Kopisty“.⁹¹ Následující osudy dvora neznáme. Jeřřtě schematismus velkostatků v Čechách z roku 1893 uváděl mezi majetkem města Mostu mj. statek Pláň jako součást pronájmu Mostecké cukrovarecké společnosti,¹⁰¹ k němuž Stoppelhof zřřejmě jeřřtě tehdy patřil. Jeho další osudy nejsou dosud bohužel známy.

Z uvedených dokladů vyplývá, že Stoppelhof byl založen buď jako šlechtický dvůr nebo jako součást lenního systému královského hradu Most. Podle údajů plynoucích z písemných zpráw a starřří literatury lze soudit, že byl založen buďto přímo v místech, kde později vznikla ves Pláň, nebo v jejím těsném okolí. Nevíme ani to, zdali původně tvořil přímou součást statku Červený Dvůr. Grynesové proto buďto koupili Stoppelhof

Stoppelhof (okr. Most), výřřez z katastrální mapy vsi z r. 1842. Poplužní dvůr je rozložen při levém břehu mlýnského náhonu, přibližně uprostřed vesnické zástavby. její jižní okraj náležřř již ke Kopistům. Šřřafami značeny budovy z nespáleného a tečkami budovy ze spáleného materiálu, plně vodní plochy a toky (kresba autor)

s pozemky jako součást Červeného Dvora, nebo ho snad v době kolem poloviny 15. století sami založili. Poté z něho vytvořili samostatný statek, přidělovaný jako majetkový podíl mladším členům rozvětveného rodu. Stoppelhof si udržel samostatné postavení do poloviny 16. věku, po roce 1563 se však stal součástí mosteckého městského majetku a pozbyl významu. Nejpozději v témže roce jistě zanikla rovněž jeho rezidenční funkce, nepozbyl-li jí už dříve. Městu patřil do 20. století. Jeho pozdější osudy dosud neznáme, lze však předpokládat, že pokud nebyl odstraněn během první poloviny minulého věku, zanikl v souvislosti s těžbou uhlí během sedmdesátých let.

Jak bylo zmíněno, polohu poplužního dvora a sídla se dosud nepodařilo určit. Jen velmi opatrně můžeme předpokládat, že je totožný s poplužním dvorem stávajícím téměř uprostřed Pláně, který zachytila katastrální mapa vsi z roku 1842.¹¹⁾ Tehdy tu stávalo těsně při mlýnském náhonu rozsáhlé čtyřkřídlé založení dvora na nepravidelném půdorysu, sestávající ze čtyř objektů (viz obr.). Pokud je bývalý Stoppelhof totožný s tímto dvorem, pak z mapy nelze pochopitelně rozpoznat, zdali tehdy ještě stávalo bývalé sídlo majitelů statku. Jelikož dosud nebyl nalezen ani jeho popis, nevíme, jak vlastně vypadalo. Lze si je samozřejmě představit jako přízemní či patrovou budovu, možná obklopenou příkopem, neboť obdobných sídel majících tutéž podobu stávalo v okolí Stoppelhofu několik, leč jistotu nemáme. Nezbyvá nám proto než čekat, dokud nebudou nalezeny další doklady o historii a stavební podobě zaniklého poplužního dvora a sídla Stoppelhof.

Poznámky: 1) Svoboda, Jan – Šmilauer, Vladimír, Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny, díl pátý, Dodatky k dílu Antonína Profouse, Praha 1960, s. 275 – 276. 2) Desky dvorské Království českého, díl 8, druhá kniha půhoná z let 1407 – 1530, ed. Friedrich, Gustav, Praha 1944, s. 182, č. 247. 3) Tamtéž, s. 183, č. 248. 4) Stadthuch von Brüx, c. d., s. 152 – 153, č. 348. 5) Listina je dočasně uložena v 1. oddělení Národního archivu mimo archivní soubory. 6) Desky dvorské Království českého 8, c. d., s. 532, č. 803. 7) Z Licka, Brikcí, Titulář, Praha 1534, fol. H 3v. 8) Národní archiv (dále NA) – Desky zemské větš 14, fol. E 14v – 15, totéž Desky zemské větš 56, fol. E 24 – 25v a juxta na fol. E 24v. 9) Schaller, Jaroslav, Topographie des Königreichs Böhmen, Siebenter Theil, Saazer Kreis, Praha a Vídeň 1787, s. 220, č. 4; k tomu srovnej Profous, Antonín, Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny, díl třetí (M – Ř), Praha 1951, s. 366, č. 4. Dále viz Sommer, Johann Gottfried, Das Königreich Böhmen, Vierzehner Band, Saazer Kreis, Praha 1846, s. 112, č. 2. 10) Tittel, Ignác, Schematismus velkostatků v Království českém, Praha 1893, s. 941 – 942. 11) NA – Indikační skici, katastrální mapa obce Kospisty, Žatecko 122.

Jiří Úlovec

Tvrz Sobín a její majitelé v 15. století

Skromné zbytky tvrže nazývané Sobín se rozkládají půl kilometru jihovýchodním směrem od Rynholce (okr. Rakovník). Není známo, kdy byla založena, protože o ní písemné prameny mlčí. Vzhledem k poloze v těsné blízkosti cesty z Prahy do Rakovníka je možné, že sloužila k její ochraně. Zřejmě souvisela se vsí Rynholcem, protože o samotné tvrzi nejsou žádné zmínky.¹²⁾ V 19. století byl v blízkosti poplužní dvůr Sobín.²³⁾

Na počátku 15. století byla ves Rynholec rozdělena na dvě části, z nichž jedna náležela klášteru sv. Anny v Praze,²⁴⁾ druhou pak držela nižší šlechta, zřejmě vládkové z Rynholce. Dělení vsi na více částí bylo tehdy na Slánsku běžné, protože se drobily mezi početnou nižší šlechtou. Na počátku husitských válek však klášter o svůj majetek přišel a v roce 1420 jej císař Zikmund zastavil spolu s dalším majetkem v ceně 156 kop grošů bratrům Ctiborovi a Petrovi z Kačice.²⁵⁾ Jednalo se o vsi Honice, Svojetín a Rynholec.

Ctibor se připomíná opět v roce 1437, avšak v témže roce se ve stejné vsi uvádí Oldřich z Rynholce se synem Janem.²⁶⁾ Protože tvrz opět není zmíněna, nevíme, ve kterém z obou dílů se nacházela a kdo byl tedy jejím držitelem. Ctibor v té době disponoval

rozsáhlejším pozemkovým majetkem a kromě několika statků na Slánsku držel také hrad Svojkov na Českolipsku. Od té doby stídatavě užíval predikátů „z Kačice“ a „ze Svojkova“.²⁷⁾ Díky tomu se v řadě publikací uvádí jako dvě rozdílné osoby.

V roce 1457 potvrdil král Ladislav Pohrobek Ctiborovi zástavní držbu majetků z roku 1420, avšak po jeho smrti roku 1462 tyto statky připadly královské komoře. Závata tedy platila zřejmě jen po dobu jeho života, jak bylo tehdy v Čechách běžnou praxí.²⁸⁾ Od komory toto zboží získal Ambrož Mulfár, písař kanceláře krále Vladislava II.,²⁹⁾ a na počátku 16. století se Rynholec stal natrvalo součástí panství ve Smečně Bořitů z Martinic.

Tvrz zanikla pravděpodobně během 15. století. Pokud by byla v majetku Ctibora z Kačice, přestala by sloužit jako vrchnostenské sídlo, nicméně by stále zůstávala opěrným bodem na důležité cestě. Je proto možné, že byla zničena během válečných událostí za husitů nebo zpusťla v době poděbradské. Opuštěna mohla být také v druhé polovině 15. století, kdy ji držel písař Mulfár, který se zdržoval u dvora a statek měl jen jako zdroj příjmů. Pokud by však tvrz byla v držení vládků z Rynholce, zřejmě by i nadále sloužila jako rodové sídlo. Nejpozději by pak zanikla po připojení vsi k martinickému panství ve Smečně, kdy by definitivně ztratila svou obytnou funkci.

Poznámky: 1) J. Orth – F. Sládek: Topograficko-statistický slovník Čech, Praha 1870, s. 797. 2) A. Profous – J. Svoboda: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny IV. Praha 1957, s. 129. 3) Kolektiv autorů: Encyklopedie českých tvrží III. Praha 2005, s. 724. 4) 680 let obce Kačice. Výroční sborník. Kačice 1998, s. 17. 5) R. Anděl a kol.: Hradby, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III. Severní Čechy. Praha 1984, s. 432. 6) L. Vytlačil: Osudy slánského rytíře v 15. století. Ctibor z Kačice a ze Svojkova. In: Pusel z Budče 24, Kladno 2007, s. 21 – 22. 7) Citace v pozn. 6. 8) Citace v pozn. 5.

Lukáš Vytlačil

Rychnovské střípky Augusta Sedláčka

Druhým profesorským místem mladého Augusta Sedláčka se v roce 1869 stal Rychnov nad Kněžnou. Zde napsal jednu ze svých prvních prací, krátké dějiny města Rychnova nad Kněžnou³¹⁾ a u Josefa Vladimíra Pelikána se seznámil se svou budoucí první manželkou Ernestinou Hlavatou.³²⁾ Sedláček i Pelikán bydleli v novém jednopatrovém zděném domě na samém severovýchodním okraji Rychnova u javornické silnice. Byl to poslední obytný dům, dále se nacházely již jen stodoly. Podle Sedláčka se dům nacházel u cesty ke Studánce, lázeňskému a rekreačnímu místu rychnovských. Cesta k ní odbočovala ze silnice až daleko za městem. Z memoárů lze odvodit, že August Sedláček měl pronajatý byt v přízemí a J. V. Pelikán bydlel se svou rodinou v patře.³³⁾ Jednalo se o dům čp. 497 na dolním konci dnešní ulice Javornické, nepříliš daleko od místa piaristického gymnázia, které stálo za závěrem zámeckého kostela Nejsvětější Trojice. Sedláčkovo bydliště oddělovala od gymnázia zámecká zahrada.

Dům čp. 497, ve kterém August Sedláček bydlel za svého rychnovského pobytu

Pamětní deska Augusta Sedláčka a Anatola Provazníka

Kdo byl Josef Vladimír Pelikán? Vlastenecký právní úředník, spisovatel, vlastivědný pracovník a vydavatel časopisu *Po-labský Slovan*, narozený 12. května 1808 ve východočeských Hořicích. Bez větší pozornosti tedy vloni uplynulo výročí 200 let od jeho narození. Po ukončení právnických studií nastoupil k magistrátu do Hradce Králové (1832 – 1835), pak byl městským syndikem v Týništi nad Orlicí (1835 – 1841), kde roku 1836 založil a pak vedl městskou pamětní knihu, v roce 1836 spoluzaložil školní knihovnu a v roce 1839 patřil mezi čelné činovníky zakládaného městského muzea (!). Pro neshody se správou častolovického velkostatku, která ho mimo jiné nenechala bádát v později do stoupy vycizeném archivu velkostatku, však Týniště po nepříliš dlouhé době opustil. Působil pak ve Dvoře Králové, Sezemicích, Holicích, Plzni (1852 – 1854) a Rychnově nad Kněžnou (1854 – 1865),⁴¹ kde zřejmě zůstal s rutinou po ukončení služby. Zde se setkával s mladým středošolským profesorem a začínajícím historikem Augustem Sedláčkem, který si k němu chodil vypůjčovat knihy.⁴² J. V. Pelikán zemřel 19. srpna 1876 v Kostelci nad Černými lesy, kam odešel z Rychnova.

V domě čp. 497 pak bydlel učitel hudby Alois Provazník se svou rodinou a v roce 1887 se zde narodil jeho syn Anatol Provazník, hudební skladatel a propagátor hudby.⁴³ Na domě byla původně umístěna pamětní deska Anatola Provazníka. Desku však 8. dubna 2005 ukradl vandal a na její místo byla v červenci roku 2006 umístěna nová deska připomínající jak Provazníka, tak i Augusta Sedláčka.⁴⁴

Poznámky: 1) Sedláček Vožický, A.: Rychnov nad Kněžnou, pokus dějepisný. Praha 1871. 2) Sedláček, A.: Paměti z mého života. Praha 1997, s. 60. 3) Citace v pozn. 2. 4) Juza, J. a kol.: Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou 2001, s. 226. 5) Citace v pozn. 2. 6) Citace v pozn. 4, s. 249. 7) Krám, J.: Průvodce Rychnovem nad Kněžnou. DVD nosič, 18. vydání (2009), Obrázky, Ulice Javornická.

Jiří Slavík

Zánik zámku v Srbicích

O Srbicích u Kolovče (okr. Domažlice, nezaměňovat se Srbicemi okr. Klatovy), náležejících od roku 1226 do husitských válek i s Kolovčí doksanskému klášteru, se August Sedláček vyslovil v tom smyslu, že „za kláštera snad postavena tvrz při rybníku, kde se na pahrbku staré veliké sklepy nacházejí“.⁴⁵ Protože však není

tvrz písemně doložena a případnou klášterní rezidenci bychom spíše předpokládali při zdejších románsko-gotickém kostele sv. Víta na Hůrce nad vesnicí, kloní se nově bádání spíše k závěru, že sklepy byly vybudovány pro potřeby vrchnostenského pivovaru. Až k nízkému pahrbku za poplužním dvorem, kde údajná tvrz stávala, dosahovaly vody velkého Svatovítského rybníku, zrušeného roku 1851. Ví se, že až do 18. století sloužily sklepy panskému pivovaru, potom v nich do roku 1865 bydlela panská čeleď a nakonec sloužily jako stáje pro dobytek. Zbytky sklepů byly v okolí čp. 75 patrně ještě 1956, kdy byly zbořeny. Dodnes se zde říká „V lochách“.⁴⁶

Srbice se dostaly k panství hradu Roupova a když se o Velikonočních roku 1574 čtyři bratři z Roupova rozdělili o zděděné panství, obdržel Hynek jeho čtvrtý díl. Byl tvořen částmi několika vsí, polovicí Kolovče s panským domem a také panským dvorem s ovčínem v Srbicích. Protože na třetím a čtvrtém dílu dědictví „bytu stavěného ještě nebylo“, vyměnili si jejich noví majitelé, že budou až do sv. Martina bydlet v jistých pokojích na hradu Roupově (který připadl k prvnímu a druhému dílu). Kolovče a Srbice, jakožto církevní zápisné zboží, bratři dokoupili do plného vlastnictví roku 1577 a Hynek svůj srbský díl prodal roku 1580 a spolu s manželkou získal Vrchotovy Janovice.⁴⁷

Z uvedeného vyplývá, že v Srbicích v té době tvrz nebyla. Nezdá se, že by ji do půl roku od rozdělení Hynek vystavěl, zvláště, když šlo nikoli o vlastní, ale zápisné zboží. Spíše se po sv. Martinu roku 1574 nastěhoval do upraveného panského domu v Kolovči. K výstavbě tvrze v Srbicích by mohlo dojít po jejich získání do plnohodnotného vlastnictví roku 1577, ale protože už roku 1580 jsou Srbice s příslušenstvím prodány, ani tato možnost se nejeví moc pravděpodobnou. Badatelé se proto shodují, že tvrz si v srbském dvoře vystavěl až nový majitel, Jindřich Žákavec z Žákavy, který přikoupil druhou polovinu Kolovče a další majetky.⁴⁸

Žákavci poskytli v prosinci roku 1632 na srbské tvrzi krátkodobý útulek nemocnému vojevůdci Albrechtovi z Valdštejna a posléze v roce 1664 prodali Srbice s příslušenstvím hrabatům z Bubna a Litic a ti nakonec pro dluhy nechali roku 1714 udělat odhad majetku. Z popisu tvrze (zámku) jde najevo, že v ní bylo hodně místností, „zejména v přízemí síně veliká, kuchyně klenutá, sklepy rozličné a pokoj čelední, v I. poschodí kromě pokojů a komor tabulnice a tři velké pokoje“. Hned potom byly Srbice přikoupeny k Chudenicím,⁴⁹ kam náležely až do konce patrimoniálního období.

Víme, že tvrz či zámek v Srbicích byla za Žákavců vybavena jejich malovaným rodovým vývodem, který si zde opsal učený jezuita Bohuslav Balbín. V heraldické výzdobě pokračovali hrabata z Bubna, kteří dali ve světnicích namalovat znaky svých předků. Zahanbit se nedali ani Čermínové; vyzdobili tabulnici (tj. jídelnu) erby deseti příslušníků svého rodu a jejich manželek, obrazem Samsona a českým lvem.⁵⁰

August Sedláček na základě paměti hraběte Eugena Čermína z Chudenic zaznamenal, co se vypravovalo o tom, jak zámek zpusťl: „V zámku byla velká hostina, když najednou všechny svíčky na lustru, visícím u stropu, zhasly a spadly. Když uděšená společnost vstala a z tmavé tabulnice dvěma vyběhla, sesul se strop s velkým hřmotem“. Ze zámku podle Sedláčka zbyvala jen zeď při vratech do dvora, která pod novější omítkou skrývá rustiku.⁵¹ Novější souhrnná díla o panských sídlech se až na výjimku o způsobu zániku objektu nezmiňují: vyprávění o zřícení stropu bylo patrně považováno za smyšlenku. Jako důvod zániku je roku 1985 uváděno, že při pozdější přestavbě dvora byly zdi zehlínalého zámku strženy. Jako jeho zbytky jsou prezentovány štítová zeď zdobená sgrafitem v sýpce JZD, klenutá síň v sousedních stájích a zeď skladu, kde se zachovala pod novější omítkou omítká stará, se sgrafitovou rustikou.⁵² Turistický průvodce z roku 1996 ještě připomíná starou pověst o zřícení stropu (viz výše) a říká, že zámek je zcela přestavěn a využíván k hospodářským účelům, v interiéru jsou zachovány klenby a na zdivu pod střešou se dochovaly zbytky sgrafita a renesanční římsa.⁵³ Encyklopedie českých tvrzí se k důvodu zániku sídla nevyjadřuje, ale dodává, že se z ní při dvoře zachovalo obvodové zdivo budovy, klenutá místnost s výraznými

štukovými hřebínky a štítová zeď se zbytkem sgrafita a renesanční římsou.¹¹⁰ Uvedené pozůstatky renesanční tvrze, která byla zčásti stržena, se nachází v západní části původního areálu dvora.¹¹¹

Zajímavé údaje k zániku tvrze v Srbicích a další informace poskytl nejstarší kolovečská matrika z let 1656 – 1700.¹¹² Poznáváme hrabčí úředníky, jako např. Adama Erista Khnerera, měšťana Nového města pražského, srbského správce či hejtmána, nebo je zaznamenán Mates Černý „pan purkrabí srbský aneb Jebací“.¹¹³ O zámeckou zahradu pečovali roku 1663 zahradník Matouš, roku 1688 zahradník Adam Jonáš a roku 1672 zahradník Jindřich Zach.¹¹⁴ Zajímavou funkcí byl trubač. V roce 1662, ještě za Žákavců, tu byl trubačem Zikmund. Roku 1675 byl trubačem hraběte z Bubna pan Matouš František Čahas z města Štětího u Litoměřic a později je připomínána paní Anna Sejdlicová „ze Srbic trubačka“,¹¹⁵ tedy manželka trubače. Autorem heraldické výzdoby tvrze za hrabat z Bubna mohl být malíř Hvězda z Kolovče, který se stal roku 1672 otcem. Zda je totožný s Matějem Hvězdou z Kolovče, zemřelým roku 1673 ve věku okolo 52 let a pohřbeným u sv. Víta nad Srbicemi,¹¹⁶ není jisté.

Do matriky byly vzadu nebo na volných místech zapsány i skutečnosti, které se udály před zavedením matriky nebo i po jejím uzavření. Tak je zde zaznamenáno, že roku 1590 „usnul v pánu“ urozený rytíř Jindřich Žákavec, pán na Srbicích, „pochován jest u sv. Víta nad Srbicemi“. Totéž je zde uvedeno k roku 1654 o jemu milosti Janu Žákavcovi, s udáním přesného data 4. března. Ovšem hned pod tímto zápisem se informace slovo od slova opakuje, až na „přesné“ datum, které je v tomto případě stanoveno na 10. března.¹¹⁷ Mohlo by jít o datum úmrtí a o datum pohřbu. Z „předmatrikálního“ období pochází také záznam o přenesení fary ze Srbic do Kolovče: „V roce 1652 urozený pan Diviš Žákavec z Žákavy, pán na Srbicích, vyžádal v pražské konzistoři toto: aby fara srbská z bývalého děkanství přenesena byla do města Kolovče tak, aby ty pole, luka i les Holec mohl pán i budoucí všichni užívatí, že v Kolovči dá panu faráři Vavřincovi Černovskému grunt Mušovský a Šipovský a každoročně pro lepší vyživení jemu faráři i všem jeho potomkům (tj. následovníkům) ze dvora srbského každoročně 10 kop míšeňských a z každé várky jedno vědro piva, což i všichni budoucí páni držitelové toho statku srbského toho povinni budou činiti na věčné časy, k čemuž konzistoř také svolila a pan farář Černovský do Kolovče se přestěhoval“. Další farář, který do matriky tyto informace zaznamenal, pokračuje: „Ó jak spravedlivě to uvážili! Tak dobrá pole výnosná v Srbicích, luka i les Holec, za tak mizerný pole kolovečský!“ Dále si ještě stěžuje, že vědra piva vynášely ročně cca 15 sudů piva, nyní se méně vaří a piva je tudíž také méně. U kostela sv. Víta nad Srbicemi, nejspíše v objektu bývalého děkanství, byl poté usazen poustevník – k roku 1688 je zachycen jako svědek Jiřík Frynda, poustevník od sv. Víta.¹¹⁸

V matrice je zaznamenán i případ, se Srbicemi přímo nesouvisící, ale přesto zajímavý: „Léta 1641 8. března dokonal běh svůj velebný a dvojití cí hodný kněz, pan Joannes Freitag, toho času farář úbošský spolu i štěňský, zůstávající s manželkou svou ve věc staré a katolické, až do veliké starosti své, kdežto potom zavrhnouce před sebou víru a cestu zlou, na dobrou katolickou převrácen a až do smrti i s manželkou svou (která jemu jakožto staříčká s dovolením práva duchovního povolena byla), farářem a pastýřem dobrým ovcí svých jest zůstal; kterýžto skrze partaj vojákův švedských náramně mučen, i také kučty(?) svíran a koněmi šlapán byl, od kteréhožto mučení po čtvrtém z cesty úbošské do městyse Kolovče časem nočním jest přilezl, kdežto i v chrámu Páně Matičky boží v Kolovči řadem pobožným a náležitým pochován jest, ležící pod kazatelnicí, očekáváje slavného a veselého z mrtvých vstání“.¹¹⁹

Matrika zachytila v Srbicích také stavební aktivitu. 3. května 1699 je kmotrem Jarolín, polír ze Srbic a 12. 10. 1700 kmotrují při křtu ze Srbic hraběcí služebník Adalbert Černý a Jarolín Fontana, polír zednický.¹²⁰ Tento zednický mistr byl tedy příslušníkem rozvětvené italské rodiny stavitelů, štukatérů a zednických mistrů Fontana, kterých v Čechách eviduje příslušná encyklopedie celkem 17, Jarolína (ani nikoho s podobným jménem, např. Jeroným, Hieronymus) však nezná.¹²¹ Možná je totožný s Hieronymem Fontanou, italským polírem působícím v letech 1694 a 1697

v nedalekém Merklíně.¹²² Zdá se tedy, že na přelomu 17. a 18. století byl srbský zámek barokně upravován, možná i rozšiřován. Že by Fontana pracoval na kostele sv. Víta se nezdá být pravděpodobným.

Do nejstarší kolovečské matriky byla nakonec také zapsána událost, která se stala až po jejím uzavření. Nejprve je popsáno cosi jako zázrak: „Léta 1712 15. června, totižto na slavnost sv. Víta patrona chrámu Páně srbského, právě při shromáždění velebných pánův farářův okolních, i také při přítomnosti pánův oficírův chudeničských, kteřížto ještě při tabuli seděli, spadla svíce z vosku žlutého nenapálená a neobyčejná, v dlouhosti své majíc tři čtvrtiny lokte, totiž na parkáně v zámku srbském v menším pokojíčku jest spadla, což žádný, odkud by spadnout měla, z duchovních lidí ani z pánův správcův vyzkoumati nemohl“.¹²³ Vidíme, že hrabě Eugen Černín, žijící v letech 1796 – 1868,¹²⁴ zaznamenal událost z vyprávění po cca 150 letech již modifikovanou. Zápis pokračuje: „Léta svrch psaného v měsíci srpnu parkán i kus svíčky i s oknem se zbořilo a dolů spadlo, potom zase v osmi daech polovicí parkánu se zbořilo, takže ostatek pro nebezpečenství a nejistotu samu se poraziti dání muselo“.¹²⁵ Nežřítíl se tedy strop v jídelně.

Zdá se, že spadnutí svíce bylo způsobeno statickými poruchami a pohybem zdíva, které se po třech měsících od prvních příznaků začalo hroutit. Otázkou zůstává, co vlastně bylo strženo, neboť v Srbicích stále přetrvávají zbytky renesanční tvrze (viz výše). Jen jako domněnku lze naznačit, že práce políra Fontany byla natolik nekvalitní, že se předpokládána v parkánu špatně založená přístavba po několika letech zřítíla a strženo muselo být pak především patro tvrze. Uvedenou domněnku by se mohlo podařit prokázat nebo vyvrátit porovnáním dnešních zbytků renesančních zdí s plány zámku, uloženými ve Státním archivu v Jindřichově Hradci.¹²⁶

Poznámky: 1) Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého IX – Domažlicko a Klatovsko. Praha 1893, s. 55. 2) Bělohlávek, M. a kol.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha 1985, s. 316; Procházka, Z.: Srbsce. In: Encyklopedie českých tvrzí III. Praha 2005, s. 734. 3) Citace v pozn. 1, s. 200. 4) Dřla citovaná v pozn. 1 a 2. 5) Citace v pozn. 1 a první citace v pozn. 2. 6) Citace v pozn. 1. 7) Citace v pozn. 1. 8) První citace v pozn. 2. 9) Procházka, Z.: Domažlicko a Kdyňsko. Domažlice 1996, s. 96. 10) Druhá citace v pozn. 2. 11) Karel, T. – Krčmář, L.: Panská sídla západních Čech – Plzeňsko. České Budějovice 2006, s. 225. 12) Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sbirka matrik, fara Kolovče, kniha 1. 13) Citace v pozn. 12, s. 45v, 51, 94v. 14) Citace v pozn. 12, s. 9, 98, 222. 15) Citace v pozn. 12, s. 7, 49, 76v. 16) Citace v pozn. 12, s. 38v, 137. 17) Citace v pozn. 12, s. 238v. 18) Citace v pozn. 12, s. 237v, 221. 19) Citace v pozn. 12, 129v. 20) Citace v pozn. 12, 122v, 173. 21) Vlček, P. a kolektiv: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách. Praha 2004. 22) Rožnberský, P.: Merklínský zámek a jeho obyvatelé v nejstarší matrice, Hláska XVIII, 2007, s. 59. 23) Citace v pozn. 12, s. 239. 24) Kolář, M.: Černínové z Chudenic. In: Ottův slovník naučný VI. Praha 1893, s. 626 – 627. 25) Citace v pozn. 12, s. 239. 26) Druhá citace v pozn. 2. *Petr Rožnberský*

Už jste četli...?

XVIII. historický seminář Karla Nejdla, K. Vary 2009 (z obsahu: J. Klsák: Památky hrdebního soudnictví v regionu Loket-ska, J. Brtek: Císařův vězeň na hradě v Lokti, R. Šrek, L. Zeman: Krajinářské úpravy v K. Varech a okolí v 19. století). *J. Brtek*

Památky středních Čech XXIII, č. 1/2009. Z obsahu: Korčáková, V. – Pešta, J.: Renesanční most v Brandýse nad Labem, s. 24 – 40 (množství plánů a vedut společně mostu se zámekem). Kroupa, P.: Průzkum jižní a západní fasády zámku v Brandýse nad Labem, s. 41 – 47. *Redakce*

Anderle, J. – Švábek, V.: **Strašické hrady.** Edice Zapomenuté hrady, tvrze a místa č. 16. Druhé upravené a doplněné vydání, Plzeň 2009. Možno objednat u nakladatelství Ing. Petr Mikota (tel. 603828377, e-mail pmikota@post.cz). Cena nepřesahuje cenu krabičky cigaret. *P. Rožnberský*

Z hradů, zámků a tvrzí

Někdy na jaře roku 2009 byl prožán porost na tvrzišti v **Hradečném** (okr. Kladno). Veškerý materiál však zůstal na místě, takže značně ztížil pohyb po tvrzišti a viditelnost reliktu. Zbytky okolního systému hrází, které doplňovaly fortifikaci tvrze, byly vyřezávány jen z části a jsou dobře patrné. *L. Vytačtil*

Ostravské studio České televize vyrobilo r. 2008 v cyklu Ta naše povaha česká filmový dokument „Slechtici bez titulů“. Režisérka **Hana Teisterová** v něm dala slovo jak zástupkyni Nár. památkového ústavu v Praze ing. arch. Věře Kučové, tak soukromým majitelům některých panských sídel. Ve filmu zazněly názory vlastníka zříceniny hradu **Starý Berštejn** u Doks (okr. Česká Lípa), privatizovaného roku 1972, dále výtvarníka Michala a Marie Pavlovských, majitelů renesančního zámku **Slatina u Jevišova** (okr. Znojmo), či botanika Pavla Dokoupila, držitele ruiny hradu **Fulštejna** na Osoblažsku (okr. Bruntál). Dozvěděli jsme se o důvodech, jež soukromníky vedly k převzetí nelehkého břemene obnovy i o „stýkáni a potýkáni se“ s názory památkářů, o fandovství i vandalismu (ČT 2, 8. 10. 2008).

Totéž studio r. 2006 natočilo dokument režiséra Petra Lokaje „Občan Aristokrat“. Příslušníci některých šlechtických rodů se v něm zamýšlejí nad úlohou aristokracie u nás dnes, nad jejími osudy ve 20. stol. i nad jejími tradicemi a hodnotami včetně vztahu k historii a k restituovanému majetku. V pořadí vystupují Marie Salm-Reifferscheidová, kníže a politik Karel Schwarzenberg, Děpold a Tomáš Czerninové, opavsko-ostrovský biskup František Lubkowitz, Jan Kolowrat-Krakowský-Libštejnský, ale i novinář Karel Steigerwald, autor knih o šlechtě spisovatel Vladimír Votýpka, historici Milan Buben a Jan Němeček nebo šéf českých rojalistů Václav Srb, předseda Koruny české a editor Monarchistických listů (ČT 2, 30. 7. 2009).

Koloděje (okr. Praha-východ). Pražský odvolací soud dal po 17 letech pře za pravdu Vítězslavu Kumperovi a rozhodl o vrácení zámku. Ten byl r. 1948 neoprávněně zestátněn jeho otci, továrníkem Antonínem Kumperem, a to v rozporu s tzv. Benešovými dekrety, neb mu po 2. sv. válce bylo vystaveno tzv. „osvědčení o státní a národní spolehlivosti“ za okupace (Zprávy ČT 1, 13. 10. 2008).

Stará Dubá (okr. Benešov) – ruiny hradu u Hvězdonic na Sázavě musí dle rozsudku nejv. správního soudu zabezpečit fa. Lesy ČR jako vlastník pozemku. Ta rozsudek považuje za průlomový precedens pro řadu jiných zřícenin na svých lesních pozemcích (Zprávy ČT 1, 8. 2. 2009).

Choltice (okr. Pardubice). Penzionovaný italský námořní kapitán Berthold Thun-Hohenstein, po r. 1945 s matkou uprchlý do Benátek, prostřednictvím svého právníka JUDr. Jaroslava Čapka vyzval Choltice, Veselí a další obce na Pardubicku o dobrovolné vydání někdejšího rodového majetku Thunů, který podle jeho názoru byl jeho otci jako říšskoněmeckému občanu r. 1945 údajně zkonfiskován neprávem, neboť hrabě Leopold, zemřel již r. 1944. O restituce se hodlá soudit podle českého i evropského práva. Odborníci jeho žádostem přliší naději nedávají, muselo by dojít k prolomení Benešových dekretů a k nepřipustné retroaktivitě práva. Těmuž Bertholdovi Thunovi byl po r. 1990 omylem památkářů vydán v restituci, na niž neměl nárok, mobilář ze zámku Choltice, do 24 hodin vyvezený z ČR. V roce 2003 prohrál B. Thun jedenáctiletý spor o vydání zámku v Cholticích (Právo 5. 12. 2003, Zprávy ČT 1, 4. 4. 2009).

1. 5. 2009 skončilo přechodné období, vyjednané přístupovými dohodami ČR k Evropské unii, a její občané smejí napříště v ČR bez omezení kupovat nemovitosti, a to jak pozemky, tak domy či zámky. Příliv zájemců z EU se však neočekává jednak kvůli krizi podvázané koupěschopnosti obyvatel EU, jednak kvůli vysokým cenám nemovitostí u nás i zchátralosti řady zámků (Právo, 11. 5. 2009).

Lukov (okr. Zlín). Zřícenina hradu Lukova u Fryštáku v Hostýnských vrších dostala novou naučnou stezku, jež má 9 zastavení, vztahujících se k historii hradu i přírodním zajímavos-

tem okolí. O hrad pečuje Spolek přátel hradu Lukova, Hradská 280, Lukov (Toulavá kamera, ČT 1, 19. 7. 2009).

Potštejn (okr. Rychnov n. Kn.). Zámek, postavený r. 1749 hrabětem J. L. Harbuvaalem de Chamaré a r. 1945 zabavený Dobřenským, nyní vlasní Zdeněk Nováček s choť. Iniciátoři postupné obnovy manželé Nováčkoví r. 2005 jeho část zpřístupnili, r. 2008 do prohlídkového okruhu přibyl opravený Mramorový sál, kde se konají občasná setkání šlechtí. Pod omítkami byly odkryty fresky s námětem obležení Tróje, provádí se oprava zámecké kaple, do konce r. 2010 by měl být zveleben i zámecký park. Návštěvy lze vyjednat na mobilu 494 546 064 či na mailu zamekpotstejn@zamekpotstejn.cz (Toulavá kamera, ČT 1, 19. 7. 2009).

Buben (okr. Plzeň-sever). Rada Plzeňského kraje schválila převod hradní zříceniny do vlastnictví občanského sdružení Excalibur, které o ni pečuje již 6 let např. sekáním trávy a vyřezáváním náletových dřevin. Převod umožní zahájení oprav, m. j. zřícené části parkánové zdi. (Region, zprávy ČT 1, 21. 7. 2009).

Bouzov (o. Olomouc) – během letní sezóny 2009 tu mohli návštěvníci obdivovat funkční makety historické obléhací techniky jako trojského koně, dobývací věž s beranidlem, praky a meta-cí stroje, ale i palné zbraně jako houfnice, tarasnice, bombardy, pištáky, luky, kuše atd. Zhotovil je p. Ladislav Kunčar a jeho přátelé (Toulavá kamera ČT 1, 26. 7. 2009).

Sion (okr. Kutná Hora) – terénní pozůstatky hrádku slavného husitského hejtmána Jana Roháče z Dubé, vzniklého asi v letech 1426–1437, obsahují v ČR nejstarší obezděnou zemní dělovou baštu, reliéf Jana Roháče od sochaře J. Vávry z r. 1940 či v nedalekých Chlístovicích k 570. výročí dobytí hradu r. 2007 otevřené muzeum čp. 38 s reprodukcemi dobových zobrazení husitů, s expozicí archeologických nálezů z r. 1935 a ze 60. let 20. století (výzkum vedla dr. Jánková-Šádová), či s modelem hradu. To jsou zdejší nabídky turistům každou sezónu. Objednat se lze na tel. 324 595 313 (Toulavá kamera, ČT 1, 26. 7. 2009).

Ropice (okr. Frýdek-Místek). Dlouhodobě chátrající barokní zámek u Trince nezachránilo ani převzetí soukromou firmou Exakta management s. r. o., jejíž zájem je zejména o sousední pozemky na golfové hřiště a k budoucnosti objektu se odmítá vyjádřit. Po vichřici z července 2009 jsou zhroutené krovky a propadlá střecha. Demolici kdysi barokního skvostu odhaduje obecní úřad na 5 mil. Kč. a pro nekomunikativnost majitele firmy asi ponese náklady na ni sám (Zprávy ČT 1, 26. 7. 2009).

Litoměřice – Archeologický výzkum objevil zbytky hradu z éry Jana Lucemburského. Mezi nálezy jsou zbytky válcové věže i středověký převět, staročesky výsemnice. (Zprávy TV Nova, 29. 7. 2009).

Kunín (okr. Nový Jičín). Přivalové deště, jež v červnu 2009 postihly severní Moravu a Slezsko, vytopily též barokní zámek Kunín. Voda tu uvěznila 3 osoby, které byly vyproštěny hasiči. Bylo vytopeno přízemí zámku včetně bytu kastelána p. Zezulčfka, jeho soukromý archiv a knihovna, došlo k poškození elektroinstalace atd. Při odstraňování škod, vysoušení objektu atd. zaměstnancům zámku vydatně pomáhají i lidé z okolí, jež se s obnovou ztotožnili. V areálu, který se kdosi pokusil vykrást, jsou drženy dobrovolné noční hlídky (Kultura.cz, ČT 2, 3. 8. 2009) *J. Bříek*

Během léta jsem navštívil několik hradů v Posázaví. Mimo jiné také tzv. „dřoburky“ **Čejchanov** (okr. Benešov), **Hradové Střimelice** (okr. Kolín) a **Ježov** (okr. Praha-východ). Čejchanov ležící poblíže Komorního Hrádku je zbačen náletových dřevin a tak je zajímavé místo pěkně přehledné. Dobře vypadá i informační tabule na předhradí. Dobrý dojem kazí čistě odpadních vod několik metrů od hradu a absence jakéhokoli přístupu. Ke hradu vede pouze zarostlá pěšinka, která se špatně hledá. Horší situace je na hrádku Ježov. Ten se ukrývá za strážním domkem u nádraží Senohraby. Hrad byl poničen výstavbou železnice a domku. Malé zbytky zdi jsou zarostlé stromy a houštin. V hradním příkopu se nachází smetiště. Katastrofální je situace u hradu v Hradových Střimelicích. Hrad se obtížně hledá. Ve vsi není informační tabule, natož nějaký ukazatel nebo značení. Ker zříceniny je možno se dostat pouze

zřícenině je možno se dostat pouze překonáním elektrického ohradníku. Celá plocha je zdevastovaná zalesněním a malým lomen. Vrcholom je zavážení hradištního příkopu koňským hnojem. V budoucnu tak zbytky malého, ale zajímavého a pravděpodobně luxusního hradištního zruší úpíně. *P. Mašek*

Zprávy z klubu Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail rozember@kar.zcu.cz.

Jedenáctý ročník **Konference Dějiny Staveb 2010** se koná opět ve školícím středisku Západočeské univerzity v Nechtětech ve dnech 26. – 28. 3. 2010. Přihlášky na adrese pmikotavpost.cz, podrobnosti na www.evida.cz/sbp.

Upozornění pro pokladníky poboček: nejpozději do 15. 12. 2009 odešlete na účet Rady KASu č. 0721629319/0800 za každého člena za rok 2009 „desátek“, tj. 10 Kč, společně s předplatným Hlásky (tj. 40 Kč) na rok 2010. Zároveň je nutné zaslat na adresu Rady (nebo na el. adresu uvedenou výše) **jmenné seznamy** (tj. za koho je co placeno). Na základě seznamů budou neplatíči „desátek“ vyřazeni z centrální kartotéky a předplatitelům hromadně na pobočky zaslána Hláska. Předplatné Hlásky neplatí autoři příspěvků do Hlásky 2009. Jsou to z pobočky Plzeň pánové a dámy **Pířl, Chmelík, Slabý, Rožmberský, Beránek, Kamenická, Hanzl, Karel, Mikota, Brtek, Morávka, Vytlačil, Gersdorfová, Hohl, P. Mašek**, z pobočky Praha **Nosek, Šafránek, Úlovec**, z pobočky Zlín **Vrta**, z pobočky Brno **Štětina**, z pobočky Humpolec **Kocman**, z pobočky Hradec Králové **Slavík**. Za ostatní členy jim děkuje redakce.

Hrnčířská pobočka (její funkcionáři) nedbala poslední výzvy k dodržení stanov KASu a bylo proto překročeno k vážnému kroku: všem členům této pobočky byl zaslán dopis s výzvou, aby svolali členskou schůzi pobočky, která rozhodne, zda budou zvoleni funkcionáři kteří vyřeší resty, nebo zda se pobočka pro nedostatek vůle k existenci sama zruší. Vše musí být vyřízeno do 1. prosince; nebude-li, přestává hrnčířská pobočka existovat.

Redakce Hlásky se omlouvá autorovi a čtenářům článku „První z Písniců na Hartenberku“ vyšlém v minulém čísle. Omylem došlo na s. 43 pravý sloupec, 2. odstavce k nepochopitelné chybě – spisovně „se zpodobněnými letopočty“ bylo nahrazeno nespisovným „se spodobněnými letopočty“. Na s. 42, levý sloupec dole a pravý sloupec nahoře – věta o úvaze komory rozprodán královský pozemkový majetek byla při lámání textu do sloupců náhodnou chybou programu nesmyslně zopakována. Doufáme, že nám bude odpuštěno.

Redakce znovu a patrně márně vyzývá členy (i nečleny) k publikační činnosti v našem zpravodaji. Bohužel nemůžeme platit honoráře, ani není Hláska „V.I.P.“ časopisem, kde jsou za publikování „body“, důležité pro odborné pracovníky. Přesto je zvláštní, že o prázdninách navštívili kastelologické objekty, něčeho si tam povšimli a informace poslali do rubriky „Z hradů, zámků a tvrzí“ jen dva členové klubu.

K výročí 20 let existence časopisu Hláska byl připraven rejstřík všech dvaceti ročníků, a to jak rejstřík lokalit, tak autorů a věcí. Měl by přispět k lepší orientaci členů klubu a dalších čtenářů v kastelologické produkci ve zpravodaji Klubu Augusta Sedláčka. Jedná se o samostatnou složku o 8 stranách a členové klubu jej obdrží zdarma s tímto číslem Hlásky. Pro nečleny bude prodejní samostatně.

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail rozember@kar.zcu.cz.

Je tu opět podzim a s ním placení příspěvků. Členové pobočky tedy **do konce listopadu** (2009, nikoli 2010!) uhradí přiloženou složenkou **100 Kč** (60 Kč příspěvky, 40 Kč Hláska. Letošní autoři platí pouze 60 Kč, členové neodebírající Hlásku pouze 20 Kč). Příspěvky mohou také uhradit na členských schůzkách přímo pokladní nebo jejím zástupci, čímž se vyhnou nehoráznému poplatku České poště za platbu složenkou a ještě si mohou vyslechnout přednášku. O prázdninách se přednášky nekonaly, v září vitpně pohovořil o tureckých hradech Mgr. F. Kasl. Po přednášce **4. listopadu se bude konat členská schůze** s obvyklým programem.

Velká přednáška se koná v Sedláčkově ul. 15 na Filozofické fakultě ZČU ve 2. poschodí **ve středu 18. listopadu** od 17. hod. Od Zdeňka Procházky se dozvíme výsledky stavebně historického průzkumu zřícenin hradu Švamberka-Krasíkova.

Podzimní autobusový poznávací zájezd se pro nedostatek zájemců (přihlášeno 17, minimálně je třeba 30) nekonal. Lidé jsou patrně po prázdninách „nacestovali“ do zásoby a zřejmě tedy podzimní zájezdy konat nebudeme. Přesto byla oznámena trasa na hrady v okolí Tábora navštívena zájemi dvěma automobily a především Choustník a na zpáteční cestě tvrz v Sedlici je nadchly. **Oficiální autovycházka** se však koná v sobotu **17. října** a bude směřovat do **Pošumaví**. Navštívíme zříceninu hradu Pajrek, hrad zámek Bystřice n. Úhlavou (kam bude zajištěn přístup), tvrze Dešnice a Petrovice n. Úhlavou, na zpáteční cestě třeba přes Úbořsko (nelokalizované sídlo), Běhaňov se zámečkem, Milečice se zbytky zámku, Dlačov s pozůstatky sídla. Bukovou (pod budovami dvora údajně sklepení tvrze), Slavikovice (pozůstatky sídla asi v čp. 1) a Úsilov (tvrz) do Poleně (tvrz, dva kostely; jeden ve zříceninách). Možná něco cestou objevíme a pojedeme domů. Odjezd je tradičně z parkoviště pod Hamburkem v 8 hod. Vede pan T. Karel (tel. 606666415), u něj je třeba počátkem posledního týdne před konáním akce nahlásit majiteli aut, kolik mohou vzít pasažérů; „pěšáci“ se koncem týdne na uvedeném čísle dozví, zda je míst dostatek.

Upozornění. Nespolehlivost České pošty v doručování Hlásky přetrvává. Nedostanete-li Hlásku do poloviny měsíce, v němž má vyjít, mejlujte nebo volejte. V případě, že změníte zasilací adresu, je nutné to oznámit písemně, telefonicky nebo e-mailem. Nestáčí napsat novou adresu na složenkou při placení příspěvků – adresy ze složenek neporovnáváme s adresami v kartotéce členstva.

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Praha

KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tt. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice,
e-mail: julovec@mver.cz, houskova@seznam.cz.

Pobočka Brno

Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno – Líšeň,
e-mail: svehla.pavel@volny.cz.

Pobočka Humpolec

KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec,
e-mail: frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz,
orlikhumpolec@seznam.cz.

Pobočka Zlín

KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín,
Tel. 737177346.

Pobočka Hradec Králové

Ing. Jiří Slavík, Neradova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí,
e-mail: slavik_dp@volny.cz, jaroslav_cerny@centrum.cz.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 12. 2009
(vyjde v první lednové dekádě 2010)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. říjnové dekádě 2009.

Šéfredaktor Petr Rožmberský, technický redaktor ing. Petr Mikota, redaktor pro internet Petr Beránek, (www.klubaugustasedlacka.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň (rozember@kar.zcu.cz nebo pmikota@post.cz)

Vydává Klub Augusta Sedláčka za příspěvů Nadácního fondu pro kulturní aktivity občanů města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 360 výtisků